

Magyar nyelv

munkafüzet

Magyar nyelv

Munkafüzet

5.

A kiadvány megfelel az 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet 2. sz. melléklet,
Magyar nyelv és irodalom kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára
2.2.01.1. „A” és 2.2.01.2. „B” változata előírásainak.

Tananyagfejlesztő: Baloghné Biró Mária, Pobozy Iлона

Alkotószerkesztő: Vitéz Annamária

Vezetőszerkesztő: dr. Baranyai Katalin

Pedagógiai szakértő: Tóth Ágnes

Tudományos szakértő: dr. Nádor Orsolya

Fedélterv: Slezák Iлона

Látvány- és tipográfiai terv: Slezák Iлона és Diószegi Tamás

Illusztrációk, szakábrák: Tény Katalin, Baróthy Andrea, Téglásy György

Fotók: © 123RF, © Pixabay, © Thinkstock, © iStock, © Dreamstime, © GettyImages

A tankönyv szerkesztői köszönetet mondanak mindazoknak a tudós és tanár szerzőknek,
akik megteremtették azt a módszertani kultúrát, amely e tankönyv készítőinek is ösztönzést és példát adott.

Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek,
akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják.

Köszönjük azoknak a tanároknak és diákoknak a munkáját,
akik hasznos észrevételeikkel és javaslataikkal hozzájárultak e tankönyv végső változatának kialakításához.

ISBN 978-963-682-967-4

© Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A kiadásért felel: dr. Kaposi József főigazgató

Raktári szám: FI-501010502/1

Műszaki szerkesztő: Szalay Ildikó

Grafikai szerkesztő: Slezák Iлона

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Gabriella

Terjedelem: 8,58 (A/5 ív), tömeg: 170,18 gramm

1. kiadás, 2016

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program
3.1.2-B/13-2013-0001 számú, A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv,
taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése című projektje keretében készült.
A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósult meg.
A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők:

Engedélyszám: TKV/xxx-x/2016
(2016.02.02-2020.02.02)

Nyomta és kötötte:
Felelős vezető:
A nyomdai megrendelés
törzsszáma:

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

Kedves Ötödikes Diák!

Köszöntünk a felső tagozatban! A magyar nyelv tantárgy tankönyvéhez készült munkafüzetet tartod a kezvedben.

- A munkafüzet a tankönyv leckéihez igazodik. Mindegyik leckéhez kapcsolódik 1-2 oldalnyi feladatsor.
- A feladatok alkalmasak arra, hogy a tankönyvből elsajátított ismeretek megértését ellenőrizd, a szabályokat alkalmazd és gyakorold.
- A tankönyv *Ellenőrizd a tudásodat!* című leckéihez kapcsolódóan a munkafüzetben a témazáróhoz hasonló feladatokat találsz. Ez segít neked a sikeres felkészülésben.
- A munkafüzetben is megtalálod azokat a jeleket, amelyek a könyvben is jelölték a különböző típusú és nehézségű feladatokat:

páros munka:

emelt szintű feladat:

csoportmunka:

könnyű feladat:

nehéz feladat:

segítséget igénylők feladata:

Sok sikert kívánunk a feladatok megoldásához!

Segítség a hatékony tanuláshoz. Próbáld ki, érdekes!

Tudtad, hogy többféleképpen is olvashatunk?

- A *figyelmes* olvasás során minden részletre oda tudsz figyelni.
- A *gyorsolvasást* olyankor alkalmazhatod, amikor már olvastad a szöveget, most csak átismétled.
- Az *áttekintő* olvasás során előzetesen tájékozódhatsz, hogy miről fog szólni a szöveg.
- A *kereső* olvasáskor csak bizonyos információkat keresel a szövegben.

Hogyan láthatod át, miről szól egy könyv?

- Olvasd át a tartalomjegyzéket!
- Lapozz hátra, van-e fogalomtár, kislexikon vagy más mutató a könyv végén!
- Nézd át, és gondold át, hogyan és miért következnek egymás után a fejezetek!
- Keresd meg, milyen segítséget ad még a könyv a tanuláshoz!

Ne add fel, ha valamit nem értesz rögtön!

- Ha nem értesz egy szót olvasás közben, ne menj tovább, hanem keresd meg a jelentését a fogalomtárban vagy az interneten!
- Fogalmazd meg kérdések formájában, amit nem értesz!

- Tanulmányozd az ábrákat, hátha érthetőbbé válik a hozzá tartozó szöveg!
- Ha még mindig nehezen érthető, nézz utána más magyarázatnak az interneten, lexikonokban!
- Végző esetben gondold át, kitől kérhetnél segítséget, személyes magyarázatot!

Ha szeretnél valamit pontosan, tartósan megjegyezni, akkor foglalkozz vele külön is!

- Készíts magadnak jegyzetet olvasás közben!
- Készíts kérdéskártyákat vagy gondolat-térképet a legfontosabb ismeretekről!
- Írj vázlatot először a könyv alapján, majd fejből is!

Ha egy lecke vagy egy fejezet végére érsz, összegezz, értékelj!

- Gyűjtsd össze, melyek voltak a legérdekeesebb információk számodra!
- Gondold át, miért fontos számodra az új tudás, mikor és hogyan tudnád hasznosítani!
- Szedd össze, milyen korábbi ismeretek, tapasztalatok jutottak eszedbe a tananyag-rész tanulása közben!
- Gondold tovább, mit lenne jó még megtudni a tanultakról!

Eredményes tanulást kívánunk a könyv szerzői és szerkesztői!

1. Tanulni tanulunk

1. Gondold végig, majd beszéljétek meg közösen: milyen körülmények között tudsz jól tanulni? Milyen módszer vált be nálad a hatékony tanulásban? Írjátok le az elhangzottak közül a legfontosabb szavakat!

2. Írd a kérdések mellé a megfelelő válasz betűjelét! Több helyes válasz is lehet egy kérdésre! Beszéljétek meg közösen a feladat megoldását.

Mi a tanulás?	_____	A) Hogy eligazodjunk a világ dolgaiban
Miért kell tanulnunk?	_____	B) Hogy műveltebbek legyünk
Miért kell olvasnunk?	_____	C) Ismeretszerzés
Miért kell ismernünk a számítógépet?	_____	D) Hogy boldoguljunk az életben
		E) Kíváncsiság

3. Közösen döntsétek el és jelöljétek, melyik a helyes (H) és melyik a rossz (R) módszer tanuláskor, felkészüléskor!

- Reggelente ellenőrzöm az iskolatászkám tartalmát. _____
- A természetes fénynek háttal ülve tanulok. _____
- Tanulás közben hangos zenét hallgatok. _____
- Mindig reggel pakolok be az iskolatászkába. _____
- Fontos, hogy az íróasztalomon tanulás közben rend legyen. _____
- Mindig az írásbeli feladatot végzem először. _____
- A szóbeli tananyagot csak egyszer olvasom el. _____
- Órákig egy helyben ülök. _____
- Tanulás közben mozgásos, pihentető gyakorlatokat végzek. _____
- A megtanult leckét mindig felmondom. _____

4. Írd le a délutáni tanulási időd menetét!

Mennyi időt fordítasz a tanulásra? _____

Melyik tantárgyat tanulod a legtöbb ideig? _____

Melyik tantárgyat tanulod a legkevesebb ideig? _____

Mennyi pihenőidőt tartasz? _____

5. Labdajáték

Feladat: dobjatok egymásnak egy labdát, aki elkapja, fogalmazzon meg egy jó tanácsot a hatékony tanulási környezetről, módszerekről (a rendről, a csendről, a megfelelő világításról, testtartásról, szemtávolságról stb.).

6. a) Jelöljétek a szövegben a bekezdéseket, és számozzátok be!

Ha a János-hegyről letekintünk, Pest, Buda és Óbuda egy városnak látszik, melyet a Duna szel ketté. Pedig 1873-ban a három rész egyesítésével született Budapest, Magyarország fővárosa.

A folyó két partját összekötő hidak közül régi büszkeségünk a Lánchíd, melyet gróf Széchenyi István építtetett. Ez volt a város első hídja.

A 19. század végén városunk gyors fejlődésnek indult. Ekkor épült az Országház, amely ma is a Kossuth tér díszje. Huszonhét kapuja van, kívülről 88 szoborral díszítették, kupolája pedig kilencvenhat méter magas.

b) Adjatok címet a bekezdéseknek és egy-egy rövid mondatban összefoglalva írjátok le a tartalmát!

7. Fogalmazd meg, mit jelent!

Tételmondat: _____

Kulcsszó: _____

8. a) Adj címet az alábbi szövegnek! Számozd meg a bekezdéseket!

A papirusz alapanyagául szolgáló papirusznád a Nílus mocsarában nőtt egykor – régóta kipusztult már.

Úgy készítették a papirusztekercseket, hogy a nád lágy, finomrostú belét lemezekre szelték és két rétegben leragasztották, ezután lepréselték, megszáritották, az így elkészített lapokat egymáshoz ragasztották. (Ez volt a papirusztekercs.)

A szöveget korom és ragasztóanyag keverékéből származó tintával, kemény nádból való tollal írták a tekercs lapjaira. Papiruszkéziratok csak száraz helyeken maradtak fenn: például Egyiptom homokjában.

- b) A fenti szövegben húzd alá a *tételmondatot* (azt, amelyik a szöveg lényegét tartalmazza)! Karikázd be a kulcsszavakat!
- c) Készítsetek közösen fürtábrát a szöveg kulcsszavaiból!

9. Memórijáték

Tanárod 10 szót olvas fel. Figyelj nagyon, a felsorolás végén emlékezetből kell leírnod a hallottakat!

10. a) Ebből az ötmondatos szövegből készíts egy három vázlatpontból álló jegyzetet! Vigyázz, a lényeg maradjon meg!

Gyakran láttunk delfineket a vitorlás körül. Lenyűgöző volt, ahogy néha megmutatták magukat a felszín fölé emelkedő állatok. A repülőhalak a hullámok fölött szárnyalva menekültek üldözőik elől. Talán játékból repültek egy kicsit úszás közben. De a delfinek nem is törődtek velük, csak öntelelően játszadoztak, mint a kisgyerekek.

- b) A vázlatod alapján fogalmazd meg egy mondatban a szöveg leglényegesebb elemét (tételmondatát)!

I. KOMMUNIKÁCIÓ

2. Az emberi kommunikáció fogalma, tényezői és eszközei

1. a) Írd le a munkafüzetbe, hogyan szólítod meg az alábbi személyeket!

Barátodat: _____

Nagymamádat: _____

Tanárod: _____

- b) Fogalmazd meg, és mondd el nekik előszóban az alábbi hírt!

Csapatoddal első lettél hétvégén az iskolai sportversenyen.

(Válassz ki egy általad kedvelt sportágat!)

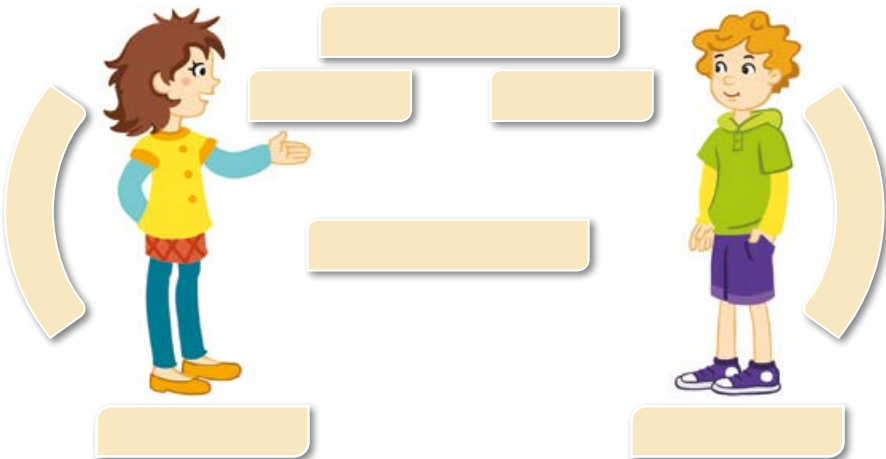
Barátodnak: _____

Nagymamádnak: _____

Tanárodnak: _____

2. Hogyan, milyen módon lehet kommunikálni a személyes beszélgetésen kívül? Sorolj fel legalább ötféle módot!

3. Írd be az ábrába a kommunikációs folyamat tényezőit!

4. a) Beszéljétek meg közösen, milyen hátrányai lehetnek, ha valaki túl sokat tévézik, internetezik!
- b) Indokold meg, miért jó, hogy ti már tévét, internetet is használhattok! Írd le véleményedet a füzetbe!

5. Az alábbi szöveg egy távirányító használati utasítása. Sajnos, a szöveg tele van hibával. Beszéljétek meg, mi az oka ennek! Írjátok le a szöveget helyesen!

A távirányítóba ketto ellem szükségyszerű. Ellemek a jelölésszerint helyeze be-
léje. Azután a használati utasítása szerint kódolja készülék!

6. Dolgozzatok párban! Találjatok ki együtt egy helyzetet, amikor a közös ismeretek (előismeretek) hiánya miatt félreértik egymást egy beszélgetés résztvevői!
- Adjátok elő és beszéljétek meg közösen a példáitokat!

7. Milyen tárgyakat, eszközöket használsz kommunikációs célra otthon és az iskolában? Sorold fel őket!

8. Tudod, hogy mi a távirat? Nézz utána, érdeklődj a felnőttektől! Sorold fel, hogy napjainkban milyen kommunikációs eszközöket használunk inkább a távirat helyett!

Vigyázz! Ezt a jelet azoknál a hibakeresős feladatoknál láthatod, amelyekben helytelenül írt szavak is előfordulnak. A megoldásaidat feltétlenül ellenőrizd!

3. A nyelv szerepe a kommunikációban

1. Mi minden zavarhatja a kommunikációt? Gyűjts öt zavaró tényezőt, „zajt”!

2. a) Alakítsatok csoportokat! Minden csoport válasszon az alábbi lehetőségek közül! A megadott formában fogalmazzatok élménybeszámolót az 5. osztályban eltöltött első tanítási napról! (Dolgozzatok jegyzetpapírra!) Ne feledkezzetek meg a köszönetről, megszólításról!

levél barátnak/barátnőnek

Facebook értesítés ismerősöknek

újsághír

telefonüzenet szülőnek

élménybeszámoló élőben az osztálytársaknak

- b) Csoportonként olvassátok fel az elkészült írást! Beszéljétek meg, miért különböznek egymástól az egyes élménybeszámolók!

3. Mikor és kinek mondhatjuk az alábbi mondatokat?

Szia, hogy vagy, mi újság? _____

Rendben, köszönöm, viszontlátásra! _____

Van nálad papír? Lediktálom a leckét! _____

Jó reggelt kívánok! _____

4. Magyarázd meg egy mondattal, hogy mi a „köznyelv” és mi a „jelbeszéd”!

Köznyelv: _____

Jelbeszéd: _____

5. Érdeklődj a családban! Milyen érdekes szavakat, kifejezéseket alkottál kiskorodban, amikor beszélni tanultál? Milyen más „szállóigék” vannak a családban, amit csak ti értetek? Hogyan keletkeztek? Írj le néhányat!

4. A kommunikáció célja, kommunikáció nem nyelvi jelekkel

1. Beszéljétek meg és gyűjtsétek össze, milyen különbségek vannak az emberek és az állatok kommunikációja között!

ÁLLATI KOMMUNIKÁCIÓ

EMBERI KOMMUNIKÁCIÓ

2. a) Olvassátok fel az alábbi nyelvtörőket! Versenyezzetek, ki tudja hibátlanul elmondani!

Az ibafai papnak fapipája van, ezért az ibafai fapipa papi fapipa.

Egy meggymag, meg még egy meggymag az két meggymag.

Nem minden fajta szarka farka tarka, csak a tarbarka fajta szarka farka tarka.

- b) Próbáljátok meg a fenti mondatokat elmondani vagy felolvasni a következő érzelmekkel!

szomorúság letörtség kitörő öröm gúny

3. a) Két-két jelentkező játssza el némán, szavak nélkül az alábbi érzelmeket! Páronként egy „megfigyelő” értékelje, és indokolja meg, hogy melyik volt a sikeresebb bemutatás!

nagyképűség

ijedtség

csodálkozás

értetlenség

bánat

boldogság

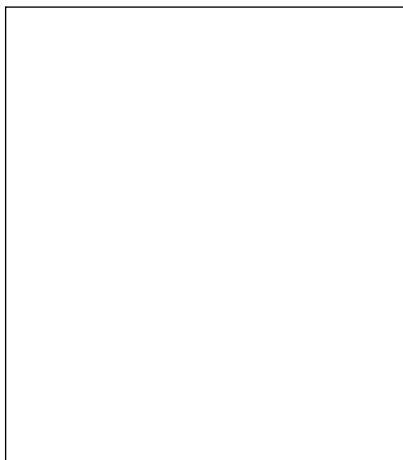
unottság

viszolygás

undorodás

- b) Gyűjtsétek össze közösen, írjátok le, milyen nem nyelvi eszközöket használtak fel a „néma” játékosok!

c) Készítsetek az összegyűjtött *nem nyelvi* eszközökből egy fürtábrát közösen, és rajzoljátok ide!

4. Készíts a füzetedbe egy plakátot a következő eseményhez: az iskolai farsangon jelmeztverseny lesz, a fődj egy torta! Ügyelj arra, hogy a rajzod kifejező, figyelemfelhívó legyen, és röviden fogalmazz!

5. Mit árul el testtartásunk? Írd a közvetített érzelmeket a megfelelő rajz alá!

szégyenkező

fenyegető

vicces

elgondolkodó

undorodó

védekező

meglepődött

unatkozó

félénk

aggódó

beképzelt

magabiztos

5. A kommunikáció kezdése, kapcsolattartás, befejezés

1. Mit jelent a következő szólásmondás? Értelmezzétek!

Amilyen az adonisten, olyan a fogadjisten.

2. Beszéljétek meg közösen, miért fontos, hogy mindig a helyzetnek megfelelő köszönést és megszólítást használjátok! Indokoljátok véleményeteket!
3. Összekevertük a betűket. Találd ki, mely köszönéseket rejtik az alábbi szórejtvények (anagrammák)!

altiszt rovásán

az is

kivánó ok pontja

4. Milyen hivatalos és baráti megszólításokat ismertek? Írjátok a táblázatba!

KIT SZÓLÍTUNK MEG?	BARÁTI, INFORMÁLIS MEGSZÓLÍTÁS	HIVATALOS, FORMÁLIS MEGSZÓLÍTÁS
Tanár úr/tanárnő		
Edző		
Eladó		
Szülő		
Barát/barátnő		
Ismeretlen orvos/orvosnő		

5. Alkossatok csoportokat! Találjatok ki egy történetet arról, hogy valaki megérkezik egy társaságba és nem köszön. Mit mondanak neki a többiek, milyen válaszokat ad, hogyan mentegőzik? Adjátok elő csoportonként a jelenetet!

6. Beszéljétek meg közösen, milyen *nem nyelvi* köszönési formákat ismertek!

7. Fogalmazd meg, milyen megszólítást használnál az alábbi helyzetekben!

Szüleidet szeretnéd megkérni, hogy engedjenek el barátaiddal a hétvégén: _____

Tanárodat szeretnéd megkérni, hogy segítsen a tanulásban: _____

Valaki eléd áll a sorban a büfénél: _____

Betelefonálsz egy rádióműsorba, és adásba kerülsz: _____

8. Keres legalább 4-4 rokon értelmű szót az alábbi megszólításokhoz! (Használhatsz online vagy hagyományos szinonimaszótárt! Szinonima = rokon értelmű szó)

haver: _____

apu: _____

szerelmem: _____

igazgató: _____

tesó: _____

9. Milyen köszönés és megszólítás illik az alábbi helyzetekhez? Írd a képek alá!

10. Ki köszön előre? Tudod a jó választ? Nézz utána az interneten, érdeklődj a felnőttéktől, nézd meg a *Tudni illik, hogy mi illik* című könyvben! Válaszolj egész mondatokban!

nő – férfi _____

gyerek – felnőtt _____

eladó – vásárló _____

tanár – diák _____

idős – fiatal _____

érkező _____

6. Bemutkozás, telefonálás

1. Gyűjts minél több olyan helyzetet, amelyekben be kell mutatkozni!

2. Játsszátok el az alábbi helyzeteket!

- Új gyerek érkezik az osztályba. Neked régi barátod, hogyan mutatod őt be a többieknek, az osztályfőnöknek? Hogyan mutatkozik be ő a tanároknak, az osztálytársaknak?
- Szüleiddel mész vendégségbe. Ott vannak a nagyszülők, szülők, egy 18 éves lány, és egy veled egykorú fiú. Kinek hogyan köszönsz, hogyan mutatkozol be?

3. Kösd össze a helyzeteket a hozzájuk illő bemutatkozási formával!

Helló, Joci vagyok.

Először találkozol az új osztálytársaiddal.

Kezét csókolom, én vagyok Kovács Józsi.

Először találkozol az új tanárnővel.

Jó napot kívánok, Kovács József vagyok.

Osztálytársad öccsével találkozol a játszótéren.

Sziaztok, Józsi vagyok.

Nagymamád barátnőjével találkozol.

Csá kishaver, Joci vagyok.

Gyerekkori barátod osztálytársaival találkozol.

4. Melyek a telefonálás legfontosabb alapszabályai? Mondjatok el mindent, amit ezekről tudtok!

Köszönés: _____

Bemutakozás: _____

Visszahívás: _____

Téves hívás: _____

Elköszönés: _____

5. Párokban játsszátok el az alábbi helyzeteket!

- Egy üzletet hívsz, meg szeretnéd érdeklődni, hogy egy bizonyos árucikk kapható-e, és mennyibe kerül.
- Édesanyádát keresed a munkahelyén, az egyik kolléganője vette fel a telefont.
- A barátodat hívod vonalas telefonon, a nagymamája vette föl.

6. Párokban beszéljétek meg, és írátok le, milyen helyzetekben nem illik telefonálni, a mobiltelefont elővenni, és mikor kötelező kikapcsolni!

Nem illik telefonálni, a mobiltelefont elővenni, ha _____

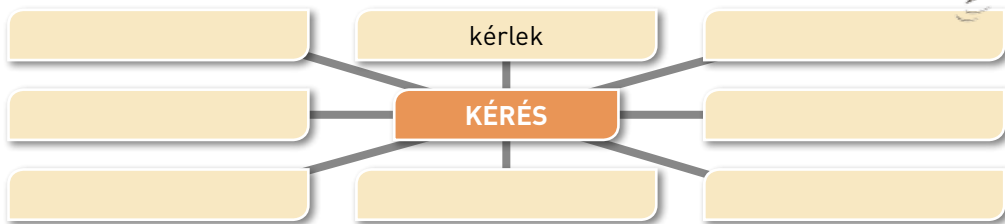
Kötelező kikapcsolva tartani a táskában a mobiltelefont, ha _____

7. Mit intézünk telefonon, és mit személyesen? Tegyéél x-et a megfelelő helyre! (Lehet olyan helyzet, amely mindkét módon intézhető.) Írj le te is egy példát!

	TELEFONON	SZEMÉLYESEN
Lecke elkérése		
Nézeteltérés rendezése		
Legjobb barátod szüleinek való bemutatkozás		
Csevegés a barátoddal		
Pizzarendelés		
Komoly beszélgetés folytatása		
Érdeklődés a barátod egészségi állapota felől		

7. Kérés, tudakozódás, megköszönés

1. Egészítsd ki az ábrát udvarias kérési formákkal!

2. Hogyan kérnél információt, segítséget a képen látható helyzetekben? Írd le 3-3 mondatban! (A köszönés egy önálló mondat.)

3. Válaszd ki kedvenc filmedet, könyvedet, írd róla rövid, 5-6 mondatos ismertetőt a füzetedbe! Csinálj kedvet osztálytársaidnak, hogy megnézzék vagy elolvassák ők is!

4. Játsszátok el a következő jeleneteket! Egész mondatokban fogalmazzatok!
- Édesanyád megkér, hogy szaladj át a szomszédhoz és kérj egy kis cukrot, mert elfogyott otthon. Mit mondasz a szomszédnak?
 - A tanítód megkér, hogy menj le az iskola portájára, és kérj krétát. Hogyan kéred a portástól?

8. Vázlatírás – Javasolt könyvtári óra

1. Csoportonként keressetek minél több történelmi, irodalmi, illetve nyelvtan témához használható segédkönyvet! Írjátok le a szerzőjüket és a címüket!

IRODALOM	TÖRTÉNELEM	NYELV/NYELVTAN

2. Beszéljétek meg közösen, mik a jó vázlat legfontosabb jellemzői!

a) Használjátok az alábbi kifejezéseket!

tömör, lényegre törő, pontos, összefoglalja a lényeget, rövid, kulcsszavak

b) A fenti szavak, kifejezések közül néhányan egymás rokon értelmű párvai. Állítsátok párba őket!

3. a) Képzeld azt, hogy kiselőadást kell tartanod a kép alapján! Gyűjtsd össze a főbb gondolataidat a képről, írd belőlük 5 pontból álló vázlatot! Adj címet a vázlatodnak!

b) A vázlatod alapján rajzolj fürtábrát a kulcsszavakból!

c) A vázlatod alapján írd 10 mondatos fogalmazást a füzetedbe!

9. Szóbeli és írásbeli felelés

1. Írd be a téglalapokba, mik a felelésre való felkészülésnek a legfontosabb lépései!

2. Párokban dolgozva készíttetek rövid fogalmazást a füzetbe az írásos feleletterv alapján! A tételmondatokat és a kulcsszavakat használjátok fel!

Téma: A házi macska

1.Tételmondat: *A macska (más néven házi macska) egy kisebb termetű húsevő emlősállat, amely a macskafélék családjába tartozik, a vadmacska alfaja.*

Hozzá tartozó kulcsszavak: *ragadozó, ügyes, sportos alkatú, hajlékony, jó futó, zsákmány, farka, talpra esik*

2.Tételmondat: *Intelligens, beidomítható egyszerű parancsok végrehajtására vagy szerkezetek működtetésére, mint például a kilincsre zárt ajtó kinyitása, érzelmeit testbeszéddel is kifejezi.*

Hozzá tartozó kulcsszavak: *barátságos, dorombolás, dörgölődés, hízelgés, fark csóválása*

3. Beszéljétek meg közösen, hogyan lehet jól felkészülni egy szóbeli feleletre, miért fontos hangosan felmondani a tervezett feleletet! Írjátok le néhány kulcsszót a témával kapcsolatban!

4. Írd le lépésenként, hogyan készülsz önállóan a másnapi felelésre!

10. Összefoglalás – Kommunikáció

1. Idézzétek fel szóban, mi a kommunikáció, milyen elemei vannak, mi a célja!
2. Most mutasd meg! Egy jelentkező pár egyik tagja menjen ki a teremből! Az osztály közösen találjon ki egy helyzetet, amit a pár bent maradt tagja mutogasson el a visszatérőnek, akinek ki kell találnia!
3. Töltsd ki a táblázatot kapcsolatteremtő és -lezáró formulákkal! Keress olyan kifejezéseket is, amelyeket te nem használsz!

KAPCSOLATTEREMTÉS	KAPCSOLAT LEZÁRÁSA
Szia!	Viszonthallásra!

4. a) Foglaljátok össze szóban a bemutatkozás és a bemutatás illemszabályait! Mire kell különösen figyelnetek?
b) Találjátok ki csoportonként bemutatkozásos/bemutatásos helyzeteket, és játsszátok el az osztálynak!

5. Az alábbi levél tele van hibákkal, oda nem illő kifejezésekkel. Húzd át a helytelenül írt szavakat, majd írd le helyesen a szöveget!

ÁGI!

Már szeptember vége van, de sokat gondolok arra, milyen jól nyaraltunk együtt, és sokat jácrottunk, és remélem jövőre sem hagyjuk ki eszt a lehetőséget. Remélem, te is jól vagy, kár hogy mostanában nem érünk rá találkozni. Talán a Karácsonykor!

Addig is szívélyes üdvözlettel: Barátnőd: Timi

11. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Mit jelentenek az alábbi fogalmak? Válaszodat röviden fogalmazd meg egy mondatban!

Kommunikáció: _____

Kommunikációs zaj: _____

2. Milyen fontos elemei vannak a közlésnek? Sorold fel őket!

3. Sorold fel, hogy milyen napszaknak megfelelő köszönéseket ismerünk!

4. Milyen fontos illemszabályok vonatkoznak a bemutatkozásra? Említs meg legalább négyet!

5. Milyen helyzetekben hangozhatnak el a következő kérések, ki mondhatja kinek és miért?

a) Kérek szépen két zsemlét és egy liter tejet! _____

b) Légyszi, add már ide! _____

c) Azonnal fejezzétek be a zajongást! _____

d) Helyedre! _____

6. Egy számodra ismeretlen iskolaépületben keresed a tanári szobát. Hogyan kérsz útbaigazítást, segítséget?

a) a portástól? _____

b) veled egyidős diákoktól? _____

c) egy ismeretlen tanártól? _____

7. Hogyan köszönsz el telefonáláskor, ha

a) egy osztálytársaddal beszéltél? _____

b) a szomszéd hívott titeket? _____

c) egy ismeretlen felnőtt van a vonalban? _____

8. Milyen fontos illemszabályok vonatkoznak a telefonálásra? Említs meg legalább hármat!

9. Hogyan kommunikálnak az emberek? Mi a különbség és hasonlóság az emberi és az állati kommunikáció között?

10. Készítsd el egy általad kitalált iskolai rendezvény plakáttervét egy rajzlapra! Ügyelj rá, hogy minden fontos információt tartalmazzon!

II. BESZÉDHANGOK ÉS BETŰK

12. Hangok és beszédhangok

1. Sorold fel, milyen hangok jutnak eszedbe a képről! Csak az állatok lehetnek a hangok forrásai?

2. Radd sorba a hangképző szerveket a kiáramló levegő útja alapján!

gégefő, hangszalagok, gége

a) _____

légcső

b) _____

orrüreg

c) _____

szájüreg

d) _____

tüdő

e) _____

3. Milyen akadályokba ütközik a kiáramló levegő a szájüregben? Az összekevert betűkből kirakott szavak megadják a választ.

LVEYN: _____, GOKAF: _____

DÁJZÁSPSAL: _____, KJAKA: _____

4. Írd a táblázatba a magyar nyelv (a 44 betűs ábécé) magánhangzóit és mássalhangzóit!

MAGÁNHANGZÓK	MÁSSALHANGZÓK

5. Hányféleképpen tudod rendezni az alábbi betűket? Alkosd meg az összes lehetséges változatot! Karikázd be azokat, amelyek értelmes szavak!

a i l g

13. Beszédhangok és betűk

1. Írd le minél többféleképpen az alábbi betűket! Használhatsz kis- és nagybetűket, írott és nyomtatott betűket, próbálhatsz új betűformákat is alkotni!

a _____ m _____

ly _____ q _____

2. Írjátok be a táblázatba, hogy az alábbi szavakat hogyan írják az általatok tanult, vagy ismert idegen nyelven! Figyeljétek meg, hogy ott hogyan viszonyul a kiejtés az írásképhez!

MAGYAR	ÁLTALATOK ISMERT IDEGEN NYELV
anya	
egy	
ház	
piros	
kutya	
fut	

3. a) Alkoss az alábbi írásjegyekből szavakat! Legyen bennük két és három írásjegyből álló betű is!

o e í á a u r s t c y z d n b g

- b) Válogass az előző szavakból tetszés szerint, és írd 3 összefüggő mondatot! Használj minél többféle írásjelet!

4. Melyik az a hang, amelyet két betű is jelöl a magyarban? Írd le a két betűt!

_____ / _____

Írd 3-3 szót, amelyben az egyik, illetve a másik betű előfordul!

14. A magyar ábécé

1. Nézd végig az alábbi 44 betűs ábécét! Észreveszed, mely betűk hiányoznak? Pótold őket!

A	Á	C	CS	D	DZS	E	É	F	G	I	Í
J	K	L	N	NY	O	Ö	Ő	P	Q	R	S
SZ	T	TY	U	Ü	Ű	V	W	Y	Z	ZS	

2. Szógyűjtő verseny. Gyűjtsetek párokban szavakat az alábbi szempontok szerint! Ki tud egy perc alatt több szót gyűjteni?

- csak ékezetes magánhangzó van benne: _____
- _____
- hosszú mássalhangzó van benne: _____
- _____
- kétjegyű mássalhangzó van benne: _____
- _____
- idegen eredetű szó, melyben q, w, x, y betű van: _____
- _____

3. Melyik van előbb? Karikázd be a szópárok tagjai közül azt, amelyik elő-
rébb van a betűrendben!

gyerek – gereblye kerék – kerek új – utas tálak – tálal kar – kár
iszol – issza Horváth – havas óra – orra

4. Állítsd betűrendbe az alábbi szavakat és kifejezéseket!

mákos tészta, rádióállomás, mindnyájan, szüleimtől, osztja, segítség, különböző, színpad, felderítés, fessük ki, eddzük, segítség

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____ 5. _____ 6. _____
7. _____ 8. _____ 9. _____
10. _____ 11. _____ 12. _____

5. *J* vagy *ly*? Írd be a hiányzó betűt az alábbi szavakba!

gő__a, ha__lik, ibo__a, gomo__og, für__, furu__a, hé__a, fo__ó, ha__ó, fá__ó,
laká__, muszá__, harká__, var__ú, ha__, tala__, tava__, bó__a, gömbö__ű

15. Az írás története – Olvasmány

1. Melyik közmondásunk utal az írás jelentőségére? Mit jelent ez pontosan?

2. a) Kösd össze az írásfajta nevét a megfelelő írásképpel!

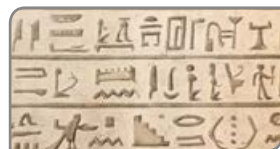
kínai írás

hieroglif írás

arab írás

ékírás

لسنوات عديدة تكلمت
عائلتي عن موضوع زواج

- b) Beszéljétek meg közösen, kinek melyik tetszik a legjobban!

3. Milyen előnyei lehetnek a betűírásnak?

4. Gyűjts olyan eseteket, amikor a képíráshoz hasonló képeket, rajzokat, jeleket használunk a mindennapi életben! (Például: ☹️ 😊 🌀 📢 🎧)

5. Házi feladat – Kutass a könyvtárban vagy az interneten, és írd rövid fogalmazást az alábbi címek valamelyikéről a füzetedbe!

Írnok voltam a fáraó palotájában

A kínai kisiskolások írni tanulnak

Megfejtettem egy titkosírást

Mi lenne, ha nem tudnék olvasni?

(Az interneten az alábbi honlapon találhatsz segítséget: <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/magyar-nyelv>)

16. A magyar nyelv magánhangzói

1. Töltsd ki az alábbi táblázatot (ha lehet, emlékezetből)!

	MAGAS MAGÁN Hangzók				MÉLY MAGÁN Hangzók			
	Ajakkerekítéses		Ajakréses		Ajakkerekítéses		Ajakréses	
	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú	Rövid	Hosszú
Felső nyelvállású								
Középső nyelvállású								
Alsó nyelvállású								
Legalsó nyelvállású								

2. Írd le minden jellemzőjét az alábbi magánhangzóknek!

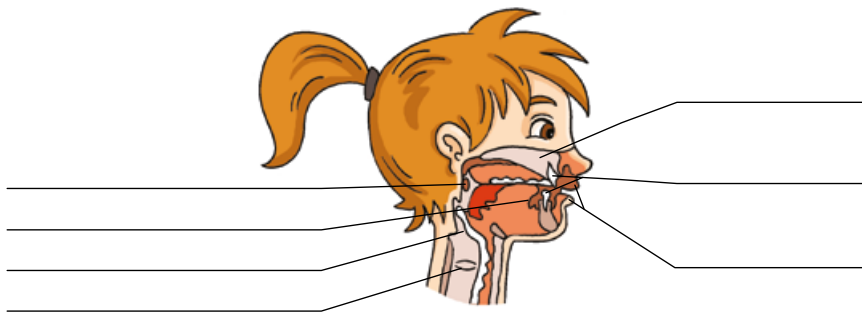
	Á	O	Í	E
Nyelv függőleges mozgása szerint				
Nyelv vízszintes mozgása szerint				
Ajkek formálása szerint				
Időtartam szerint				

3. Gyűjtsetek szavakat (legalább 3-3-at) az alábbi szempontok szerint!

- csak felső nyelvállású magánhangzók vannak benne: _____
- csak középső nyelvállású magánhangzók vannak benne: _____
- csak alsó nyelvállású magánhangzók vannak benne: _____
- csak rövid magánhangzók vannak benne: _____
- csak hosszú magánhangzók vannak benne: _____
- csak magas hangrendű magánhangzók vannak benne: _____
- csak mély hangrendű magánhangzók vannak benne: _____

17. A magyar nyelv mássalhangzói

1. Idézd fel a hangképző szerveket! Mi állhat a mássalhangzók képzésekor a levegő útjában? Gyűjtsd össze, hogy mik képezhetnek akadályt a szájüregben! Írd a megfelelő helyre!

2. Milyen tulajdonságok alapján csoportosíthatjuk a mássalhangzókat? Írj mindegyikhez példákat is!

3. Hosszú vagy rövid? Karikázd be a helyesen írt szót, húzd át a helytelenül írtat!

minél – minnél

kisebb – kissebb

halgat – hallgat

álljon – áljon

meszeség – messzeség

elemes – ellemes

4. a) Csoportosítsd az alábbi mássalhangzókat zöngéség szerint!

n m z k l v g s r p d h

Zöngés: _____

Zöngétlen: _____

- b) Kösd össze a zöngés-zöngétlen párokat! Karikázd be a páratlanokat!

B DZ M DZS G P V Z ZS J/LY SZ H

D N LY NY GY R T C CS K TY F S

18. Részösszefoglalás – A magyar nyelv hangrendszere

1. Sorolj fel 4-5 európai nyelvet! Nevezd meg, milyen ábécét használnak!

2. Kösd össze az íráskép nevét a megfelelő betűképpel! Számozd meg, hogy milyen sorrendben jelentek meg a különböző írások!

betűírás

képirás

書

szótagírás

ékírás

róka

3. Mit jelentenek ezek a piktogramok, jelek? Írd le egész mondattal! Gyűjts még egy hasonló jelet a mindennapi életből!

4. a) Keressetek olyan szópárokat, amelyekben a magánhangzók csak az időtartam szempontjából térnek el egymástól! (Pl.: *kar-kár*)

- b) Keressetek olyan szópárokat, amelyekben a mássalhangzók csak az időtartam szempontjából térnek el egymástól! (Pl.: *szál-száll*)

19. A magánhangzótörvények

1. Csoportosítsd az alábbi szavakat! Gyűjts még 2-2 szót mindegyik csoporthoz ugyanebből a témakörből!

vanília

eper

ananász

körte

alma

csokoládé

dinnye

puncs

kókusz

málna

sárgabarack

Magas hangrendű szó: _____

Mély hangrendű szó: _____

Vegyes hangrendű szó: _____

2. Egészítsd ki a mássalhangzókat úgy, hogy a vonalak helyére csak azonos hangrendű magánhangzók kerüljenek! Ha tudsz, találd több megoldást is!

K _ R _ K

SZ _ L _ D

_ R _ M

SZ _ L _

_ K _ R

3. a) Töltsd ki az alábbi táblázatot! Gyűjts minél több toldalékot a megadott szempontok szerint!

b) Írd az összegyűjtött toldalékokkal kiegészített példaszavakat a táblázat második sorába, a megfelelő helyekre!

EGYALAKÚ TOLDALÉK	KÉTALAKÚ TOLDALÉK	HÁROMALAKÚ TOLDALÉK
Példa:	Példa:	Példa:

4. Karikázd be azokat a szavakat, amelyek kiejtésükor érvényesül a hiátustörvény!

dió asztal fiú cékla hiány székláb tea labda
indián biológia fájó osztálya poén órája

20. A mássalhangzótörvények – Teljes hasonulás

1. a) Karikázd be azokat a szavakat, amelyekben teljes hasonulás történik!
 telefonnal, anyja, átcsap, bátyjuk, beszéljük, egészség, fogyjon, fuss,
 gonoszság, hagyjátok, hányja, igazságos, Péterrel, házsor, kapálja,
 kedveztek, község, nagyja, szabadság, üljön, tündérré, hat citrom
- b) Csoportosítsd a szavakat az alábbi táblázatba!

ÍRÁSBAN JELÖLT TELJES HASONULÁS	ÍRÁSBAN JELÖLETLEN TELJES HASONULÁS

2. Válaszolj a kérdésekre a szavak ragozott alakjával!

ZSOLT

JUH

SAH

TOLL

VIDÁM

SZÓTÁR

EMBER

Mivel?/Kivel? _____

Mivé? _____

3. Írj ragozott szavakat, amelyek eszedbe jutnak a képről! Ügyelj arra, hogy olyan szavak legyenek, amelyekben teljes hasonulás történik!

4. Melyik a helyesen írt alak? Karikázd be! Húzd át pirossal a helytelenül írt alakot!

ájjon – álljon

készséges – késséges

bejjebb – beljebb

lehunnya – lehunnya

rogyjon – rogyjon

utca – ucca

21. A mássalhangzótörvények – Részleges hasonulás

1. Karikázd be azokat a szavakat, amelyekben nem történik hasonulás!

mosdó, színpad, asztal, ablak, lenből, pékség, fodrász, aztán

2. Keresd meg az alábbi szövegben azokat a szavakat, amelyekben kiejtéskor érvényesül a hasonulás törvénye! Húzd alá őket! Karikázd be a hasonulásban részt vevő betűket!

Van, amikor szeretek iskolába járni, és van, amikor nem. Amikor a tanító néni olyat kérdez, amire senki sem tud felelni, csak én, akkor szeretek iskolába járni. Ha én hajítom a legmesszebbre a kislabdát, és a Magda néni azt mondja, ejha, akkor szeretek iskolába járni. És akkor is szeretek iskolába járni, mikor a tanító néni felemeli a füzetemet, és megmutatja a többieknek, hogy nézzétek, így kell ezt ügyesen megcsinálni! Szóval, sokszor szeretek iskolába járni, de van, amikor nem szeretek.

Amikor olyan sokáig kell egy helyben ülni, hogy a lábam már nem bírja, és elkezd magától dobogni a pad alatt, és rám szólnak, hogy ejnye, Dani, akkor nem szeretek iskolába járni. Amikor sehogy se akar vége lenni az órának, és muszáj egy picit harapnom az uzsonnából, és a mögöttem ülő árulkodós rákezdi, hogy tanító néni kérem, a Dani megint eszik, akkor nem szeretek iskolába járni. És ha a többiek nevetnek ezen, akkor pedig annyira nem szeretek, hogy majdnem sírok. Hát ezért nem tudok én mit válaszolni arra, hogy szeretek-e iskolába járni.

(Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok* – részlet)

3. Egészítsd ki a meghatározásokat a hasonulások nevének beírásával!

_____ hasonulásakor az egyik hang teljesen azonossá válik a másikkal, a _____ hasonulás esetében viszont csak közeledik az egyik hang képzése a másikéhoz. A _____ hasonulások egy részét írásban is jelöljük, ennek neve: _____ hasonulás. Bizonyos esetekben írásban ugyan két mássalhangzót írunk, de kiejtve ezekben az esetekben is _____ hasonulás történik, azaz _____ hasonulásról beszélünk. Amikor egy szóban vagy szóhatáron a zöngétlen hang kiejtéskor hasonul a mellette álló zöngés hanghoz, zöngéssé válik (pontosabban a hang zöngés párját ejtjük). Ugyanez fordítva is előfordulhat. Ezt írásban nem jelöljük, a jelenséget _____ hasonulásnak nevezzük. Két hang találkozásakor időnként előfordul, hogy a hangképzés helye változik meg, ekkor _____ hasonulással van dolgunk.

4. Javítsd a levél hibás szavait a tankönyv 54. leckéjében látható javítási jelekkel! Írd le helyesen ezeket a szavakat! Melyik mássalhangzótörvényt nem tanulta meg jól a levélíró?

Kedves Anya!

Megérkeztünk a táborba. Nagyon szép helyen van, röktön a Balaton-parton. A faházak is kényelmesek, öten vagyunk ety szobában. Sokat lehet majd sportolni, vannak labdák és biciglik is. A strandra is ingygyen bemehetünk, útyhogy sokat fogunk úszni is. Sajnos máris volt ety kis balesetem, elestem a biciglivel. De nincs nagy baj, vérzett, de volt nálam zsepkendő, bementem a mozdóba, asztán bevizeztem és lemostam a sebet. Pont ahogy tanítottad. ☺

Ne izgulj, jól érzem magam! Apát és a hugit is puszilom.

Zsolti

5. Töltsd ki az alábbi táblázatot! Írj mindenhova legalább öt példát!

A SZÓ BELSEJI N HASONUL	A SZÓ BELSEJI Z HASONUL	A SZÓ BELSEJI S HASONUL
például: színpad	például: aztán	például: mosdó

6. Írd le az előző feladatban gyűjtött szavakat, és jelöld, hogy melyik hang hasonul! Add meg, hogy milyen hangot ejtünk helyette! Írd le, hogy melyik mássalhangzótörvény érvényesült! (Például *azt* – *z* – *sz* – zöngéesség szerinti részleges hasonulás.)

22. A mássalhangzótörvények – Összeolvadás, rövidülés, kiesés, nyúlás

1. Írj 5 szót, amelyben összeolvadás történik! Írd le a szó után külön is azokat a betűket, amelyek összeolvadtak a kiejtés során!

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

2. Karikázd be azokat a szavakat, amelyek kiejtésekor érvényesül a mássalhangzó-rövidülés törvénye! Mit figyeltél meg?

rövidebbre, sisteregve, párna, arccal, kanapé, asztal, krádog,
mond meg, feljebb, bükkfa, inggomb, szoknya, polc, sokkol,
többször, bátyja, pálmafa, robban, küldd, többre, hallgat,
visszhang, párkány, táncrend, terítő, otthonos, mond meg

3. a) Húzd alá a szövegben azokat a szavakat, amelyek kiejtésekor érvényesül a mássalhangzó-kiesés törvénye!

– Tetszik tudni, van egy házsártos, irigy, lusta és nagyképű feleségem, egy kicsinyes, kapzsi napam, egy torkos, tohonya, pénzsóvár ipam, egy alamuszi ángyikám, egy kárörvendő bácsikám, mindnek kérek, ami jár, ír, balzsam, pasztilla egyre megy, csak használjon.

Rimapénteki Rimai Péntekkh vakarta a feje búbját.

– Van egy bökkenő – mondta.

– Engem már semmi meg nem akadályoz, hogy megmentsem a feleségemet, ipamat, napamat, ángyikámat, bácsikámat. Mindenre hajlandó vagyok a gyógyszerekért. Halljam azt a bökkenőt!

– Annyicska csak – mondta Rimapénteki Rimai Péntekkh –, hogy a gyógyszert mindenkinek magának kell kérnie a bajára, különben nem használ.

(Lázár Ervin: *Bab Berci kalandjai* – részlet)

- b) Találtál a szövegben olyan szavakat, amelyben más mássalhangzótörvény érvényesült? Írd le őket a törvény megnevezésével együtt!

4. Döntsd el, hogy melyik a leírt (Í) és melyik a kiejtett (K) alak! Jelöld a megfelelő betűvel és lásd el a könyvből megismert jelzéssel! Melyik mássalhangzótörvény érvényesül ezeknél a szavaknál?

egyet ____ / egyet ____ kisebb ____ / kisebb ____
 utánna ____ / utána ____ lesz ____ / lesz ____

5. Írd be a táblázat megfelelő oszlopába az alábbi szavakat!

azonban, szánból, színpad, adjátok, homokdűne, hagyja, ehhez, hozzák, látják, kapdos, anyja, barátja, dobta, hányja, rontja, városban, fogyjon, kardja, hívta, atyja, bánja, foghat, nagyja, szánjuk, barátság, dohhal, zsebkendő, emberrel

ÖSSZEOLVADÁS TÖRTÉNIK	TELJES HASONULÁS TÖRTÉNIK	RÉSZLEGES HASONULÁS TÖRTÉNIK

6. Nevezd meg, milyen mássalhangzótörvény érvényesül az alábbi szavakban!

telefonnal: _____ színpad: _____
 anyja: _____ rajzsög: _____
 otthon: _____ aztán: _____
 mindnyájan: _____ egyetért: _____

23. A szavak elválasztása

1. Válaszd el az alábbi szöveg szavait az összes lehetséges helyen! Írd le!
Egyelőre csak kísérleti jelleggel, de már működik Hollandiában olyan út, amely világít, nem kell hozzá külső fényforrás: nappal tölt, éjszaka világít.

2. Szótagold az alábbi szavakat! Írd le elválasztva!
edzés, narancs, mancs, bakancs, rikkancs, fancsali, kancsal, maharadzsa, fiaiéi, kancsó, messzebbre, jegyzet, anyu, parancsol, annyian

3. Egészítsd ki egy-egy szóval az alábbi hiányos szöveget!

A szavak _____ bonthatóak. Minden szó annyi szótagra bontható, ahány _____ van benne. Az egy szótagú szavakat nem lehet _____. Egy szótagú szavak például _____, _____, _____, _____.
Két szótagú szavak például _____, _____, _____, _____. A két és több szótagú szavakat el lehet választani. Elválasztáskor a magánhangzók közötti mássalhangzók közül csak _____ kerülhet az új szótag elejére.

4. A páros tagjai külön-külön lapozzák fel a történelem- vagy az irodalom-könyvüket! Gyűjtsetek belőle öt hagyományos írásmódú személynevet! Felváltva diktáljátok le egymásnak! Elválasztva írjátok le, amit társatok diktál a füzetbe! Ellenőriztétek egymás munkáját!

5. Karikázd be a helyesen elválasztott szavakat, húzd át a helytelenül írtat! Írd le a rosszul elválasztott szavakat helyesen elválasztva! (Vigyázz, van benne egy kis csapda!)

e-la-kad Peu-geot Wi-nnet-ou meg-ér-tet-te hossz-za-san
jegy-gyű-rű dé-lu-tán bor-za-lom ren-dőr A-u-chan

24. Gyakorolj!

1. Írj három összefüggő rövid mondatot a kedvenc ételedről úgy, hogy csak mély vagy csak magas magánhangzók legyenek az egyes szavakban!

2. Elfogyott a festék a nyomtatóban, pótolod a hosszú vagy rövid mássalhangzókat a versben!

Szabó T. Anna: Hóhu__ásban – részlet

Hóhu__ásban sok pihe hu__:
egy pihe sem le__így egyedü__.

Egyedü__ nem jön, nincsen kedve:
egyedü__ a hópihe csak dide__egne.

Egymaga nem jön: százan jö__ek,
kavarog a sok pihe, hu__ának, e__nek,
kavarog százezer, hu__ mi__ió,
perdül és táncol, kanyarog a hó.

A földre leérve ö__efogóznak,
to__du__ának, lágy takarónak,
belepik az ut__át, a tereket, a várost,
Szentendrét és Budafok-Háróst.

3. Lásd el az alábbi szavakat az összes megadott toldalékkal, és írd le őket! Húzd alá azokat a szóalakokat, amelyekben érvényesül az illeszkedés törvénye! Ahol nem érvényesül, vajon miért nem?

SZÓTŐ	TOLDALÉK	TOLDALÉKOLT SZÓ
asztal	-ra/-re; -ként; -hoz/-hez/-höz	
fésű		
nyuszi		

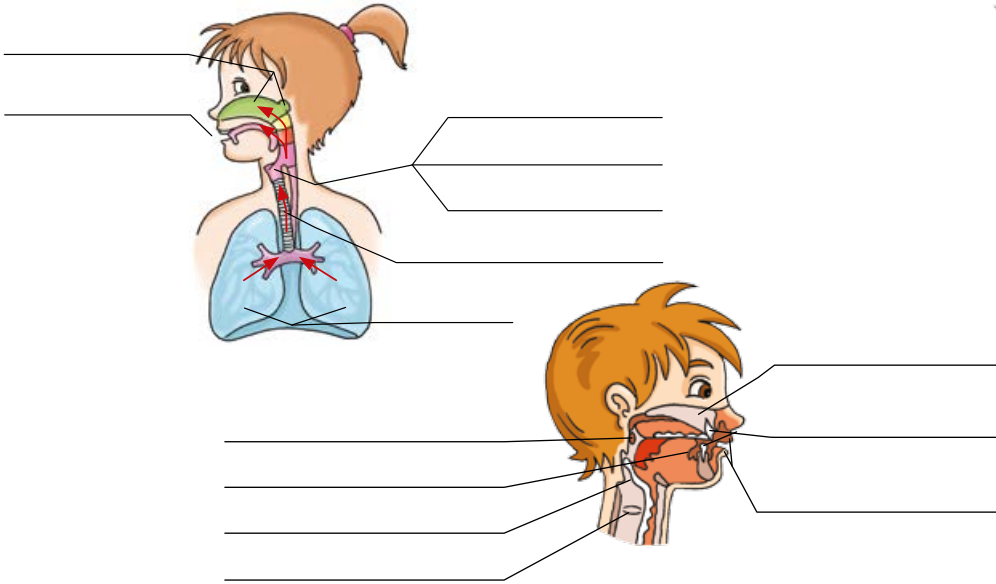

KITEKINTŐ

Ismételj, tudj meg többet a beszédhangokról, találkozásukról és helyesírásukról a <http://zanza.tv/magyar-nyelv/nyelvi-szintek/magyar-nyelv-hangrendszere-hangok-talalkozasa-es-helyesirasuk> oldalon!

25. Összefoglalás – Beszédhangok és betűk

1. Írd be a hangképző szervek neveit a megfelelő helyre!

2. Melyik hangra/hangokra gondoltunk?

- mély, ajakkerekítéses, felső nyelvállású, rövid magánhangzó: _____
- magas, ajakréses, alsó nyelvállású, rövid magánhangzó: _____
- magas, ajakkerekítéses, középső nyelvállású, hosszú magánhangzó: _____
- zöngés ajakhang: _____ - zöngétlen szájpaddáhang: _____
- zöngétlen réshang: _____ - zöngés zárhang: _____

3. Keress olyan magánhangzókat, amelyek önálló szóként is megállják a helyüket! Válassz ki kettőt közülük, és írd egy-egy mondatot velük!

4. Írd be a mássalhangzó zöngésség szerinti párját a táblázatba! Az utolsó oszlopba a pár nélkülieket írd be!

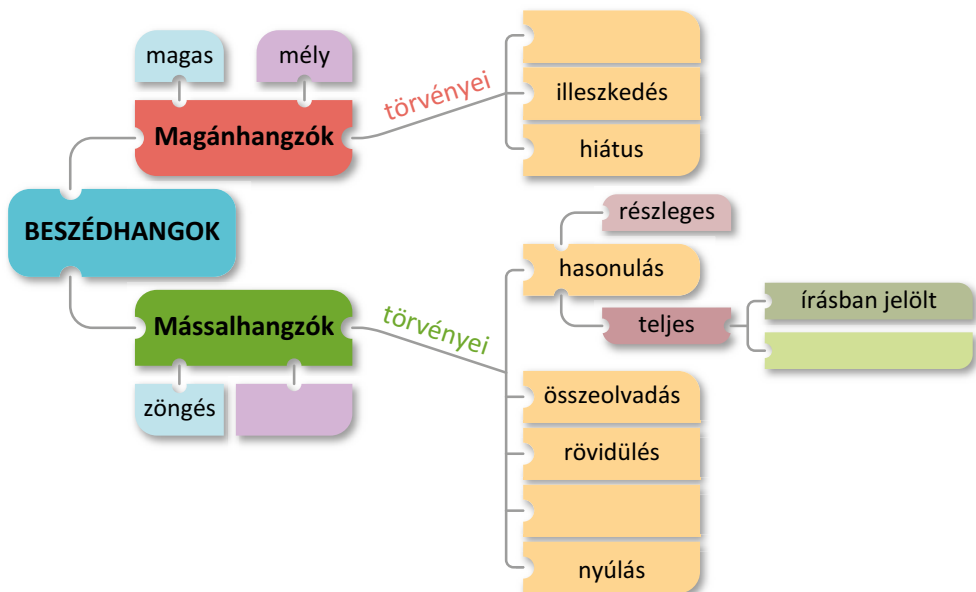
ZÖNGÉS	B		DZS	G	V	Z		
ZÖNGÉTLEN		T	C		TY		S	

5. Írd be az alábbi szavakat a táblázatba! Figyelj, mert lehet olyan szó, amely több helyre is sorolható!

üljön	fűzfa	vasgár	dió	utca
Petivel	egyetért	különbség	mindnyájan	otthon
fordítsa	község	sofőrrel	autóban	kenyérrel
hiány	telefonnal	anyja	jobbra	betűhöz

Illeszkedés törvénye	
Hiátustörvény	
Részleges hasonulás	
Írásban jelöletlen teljes hasonulás	
Írásban jelölt teljes hasonulás	
Összeolvadás	
Mássalhangzó-kiesés	
Mássalhangzó-rövidülés	
Mássalhangzó-nyúlás	

6. Egészítsd ki a fűrtábrát a hiányzó fogalmakkal!

26. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Mi a különbség a betű és a hang között? Fogalmazd meg a válaszodat egy mondatban!

2. Egy telefonkönyvben betűrendbe kell sorolnunk a következő személyeket. Írd a nevek elé a sorszámukat!

Kovács Ildikó Kovácsovics Marianna Kováts Georgina

Kovács Gergely Kova Tibor Kovách Jenő Kovách Jenőné

3. Készíts a magánhangzók csoportosításáról egy fürtábrát, példákkal együtt!

4. Írd le a zöngés-zöngétlen mássalhangzó párokat!

5. Az alábbi mondatokban néhány hangtörvényre találhatsz példákat. Melyik szavakban milyen törvényre ismersz? Figyelj jól, mert egy mondaton belül több szóban is találhatsz valamilyen hangtörvényt!

Nagyon jól futnak ezek a fiúk. _____

Az asztalon könyvek hevernek. _____

Álmomban én voltam a hajó kapitánya. _____

Nagyon jól játszottak ezek a fiúk. _____

Az asztalon hagytam a nyelvtankönyvemet. _____

Álmomban a színpadon álltam, és ti mindnyájan megtapsoltatok. _____

Tamás Lajos bátyja volt. _____

Egy rajzszoget sem tudott kihúzni a falból. _____

6. Tegyéél függőleges vonalakat oda, ahol a szavakat elválasztanád!

lányaié Batthyány asszony testvér elhozatta mégis
szálloda délelőtt Kazinczy hangár játszanak mindnyájan

III. A SZAVAK SZERKEZETE

27. A nyelv építőegységei – a nyelvi szintek

1. a) Alkoss minél több szót az alábbi betűk felhasználásával! Egy betűt többször is felhasználhatsz!

- b) A feladat nehezítéseként egy szóban egy betűt csak egyszer használhatsz fel!

2. Összekeveredtek a betűk! Találd ki, mely szavakat rejtik a betűkupacok!

bajjklvnáog _____ póifúzcó _____
teatmkmaia _____ cshrannej _____
szágétómíp _____ bogoáglds _____

3. a) Milyen szavak jutnak eszedbe a képről?
Írd le!

- b) Írj az előző szavak felhasználásával 3 összefüggő mondatot a képről a füzetedbe!

4. Szóbújóska – Találd meg minél több elrejtőzött szót ebben a szóban!

HOLDJÁRÓCIPELLŐCSKE

28. A szavak felépítése

1. Ragozott alak vagy tőszó? Írj 1-1 mondatot az alábbi hangalakokhoz tartozó 2-2 szóval!

követ

ered

2. Magyarázd meg, mi a különbség az alábbi szókapcsolatok és összetett szavak jelentése között!

nagy kabát – nagykabát

takarító nő – takarítónő

3. Válaszd le egy álló egyenessel az alábbi szavak szótövét! Írj egy-egy mondatot a toldalék nélküli és a toldalékolt alakkal!

asztalon: _____

Petinek: _____

fogorvoshoz: _____

házban: _____

négykor: _____

4. Válogasd szét az alábbi szavakat a táblázat oszlopainak megfelelően!

ablak, autóbeálló, ágyneműre, jégkrém, sütőtök, délben, pékárú, lámpa, késhegy, asztalterítő, fogínyvédelem, telefon, olló, karóra, padló, napló, örökzöld, melegíti

EGYSZERŰ SZÓ	ÖSSZETETT SZÓ	TÖBBSZÖRÖSEN ÖSSZETETT SZÓ	TOLDALÉKOLT SZÓ

29. Toldalékok – A képzők és a jelek

1. Bontsd elemeire a mondatok szavait függőleges vonalakkal! Nevezd meg a kiemelt szavakban található toldalékok fajtáit! Írd le őket!

„Ahogyan múltak a hetek, a jó táplálék és az odaadó gondozás újjászülte a régi Lassie-t. ... De azért sokat elért. Addig dörzsölte, masszírozta Lassie izmait, amíg legföljebb már csak egy éles szemű kutyaszakértó vehetett észre egy kis bicegésfélét járás közben. Mindenki más szemében ismét a legszebb kutya lett belőle - egy pompás skót juhászkutya.”

(Eric Knight: *Lassie hazatér* – részlet)

2. Képezz minél több szót a kiinduló szavakból képzők segítségével! Írd melléjük a képzett szavak szófaját is! (Hogy könnyebben menjen, ismételd át a szófajokról korábban tanultakat!)

tanul (ige): _____

olvas (ige): _____

kicsi (melléknév): _____

okos (melléknév): _____

ház (főnév): _____

kert (főnév): _____

3. Mi a hiba a mondatban? Hol nem figyeltek az igére?

Nagy izgalommal olvasták a könyvet, amelyet a könyvtárból kölcsönözték ki.

4. Hozz létre névszókat az alábbi igékből!

fél: _____; süt: _____; olvas: _____;
ír: _____; keres: _____; fut: _____

5. Csoportosítsd az alábbi névszóképzős alakokat a táblázatnak megfelelően!

halász, énekes, betegség, butaság, futás, olvasmány, zöldes, vizes, budapesti, félénk, huszadik, kereset, szeretet, félelem, szépség, látás, nyaralás, kertész

IGÉBŐL KÉPZETT NÉVSZÓ	NÉVSZÓBŐL KÉPZETT NÉVSZÓ

6. Mi a különbség az alábbi szópárok jelentése között? (Gondolj a szófajukra!)

Foglald őket mondatba!

vádoló – vádló

kerepelő – kereplő

7. Folytasd a sort! Írj a példákhoz hasonlóan képzett szópárokat!

szép – szépül

gyors – gyorsul

lassú – lassul

8. Válaszd le függőleges vonallal a szótőt a jeltől! Milyen jelentésmódosító hatása van a szavakhoz kapcsolódó jeleknek? (pl.: áll – áll/t → a jel: -t, jelentése: múlt idő)

macskák → a jel: _____, jelentése: _____

kerekebb → a jel: _____, jelentése: _____

írt → a jel: _____, jelentése: _____

adj → a jel: _____, jelentése: _____

Péteré → a jel: _____, jelentése: _____

keresett → a jel: _____, jelentése: _____

30. Toldalékok – A ragok

1. Írj legalább három mondatot a kép alapján!
Ügyelj arra, hogy minden mondatban használj legalább egy ragot tartalmazó szót!

2. Válaszolj a kérdésekre a szavak megfelelően ragozott alakjaival! (Nem biztos, hogy mindegyik részbe tudsz írni!)

	BARÁT	TÁNYÉR	TORTA	KÉZ
MIT?				
KINEK?				
MINEK?				
HOL?				
HOVÁ?				
HONNAN?				
KINÉL?				
MIN?				
KITŐL?				

3. Ki a főszereplő? Keresd meg az igéket a mondatokban és válaszd le róluk függőleges vonallal az igei személyragokat! Nevezd meg, hogy ki a mondat főszereplője!

Tegnap anyukám hazahozott egy kiskutyát. _____

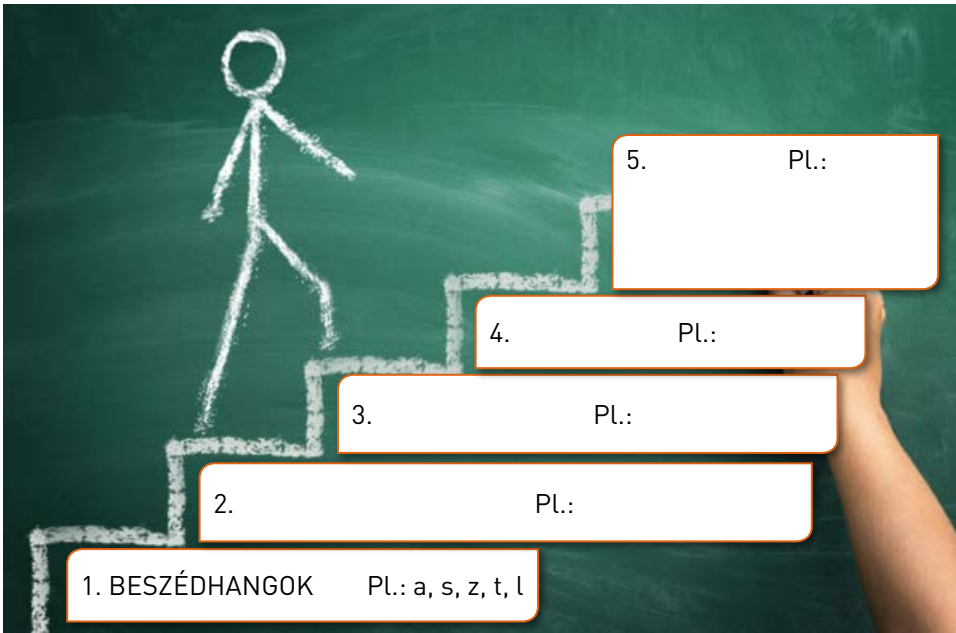
Nagyon örültem neki! _____

Rögtön megmosdattam, mert nagyon koszos volt. _____

Hálásan nyalogatott, megvacsorázott, majd rögtön elaludt. _____

31. Összefoglalás – A szavak szerkezete

1. Milyen nyelvi szintek vannak? Írd be a megfelelő szintekre! Írj mindegyikhez egy saját példát (az elsőt segítségül megadtuk)!

2. a) Bontsd elemeire az alábbi szavakat! Töltsd ki a táblázatot a szóelemek megfelelő helyre írásával! Írd a szóelemeket a táblázat megfelelő oszlopába!

Petivel, lakásban, zöldell, olvasmány, focizgat, fagyit, autóim, rohanok

SZÓTŐ	KÉPZŐ	JEL	RAG

b) Írj három mondatot az a) feladat szavainak felhasználásával! Mindegyiket fel kell használnod a megadott formában, de újakkal is kiegészítheted!

3. Jelöld függőleges vonallal és nevezd meg, hogy az alábbi azonos alakú szavak jelentésüktől függően milyen toldalékot tartalmaznak!

mentünk (mi mentünk valahova): _____;

mentünk (megmentünk valakit): _____;

legyek (legyek valaki): _____;

legyek (több darab légy): _____;

vadászod (a te vadászod): _____;

vadászod (levadászod a vadat): _____;

4. Színezd át a toldalékokat az alábbi szavakban! **piros: képző, kék: jel, sárga: rag**
ASZTALBAN, ASZTALTÓL, ASZTALON, ASZTALLAL, TANULNA,
KÉRNE, KUTYÁD, KUTYÁJA, LÉPKED, ADOGAT, ÖKÖRKÖDIK,
BETEGSÉG, BUTASÁG, NYARALÁS, PANNIÉ, TOLLAK, LEGSZEBB

5. Alkoss szavakat a megadott „képleteknek” megfelelően! (Az elején adunk egy kis segítséget, a többinél te találd ki a szótőt!)

1: szótő; 2: képző; 3: jel; 4: rag

1+2: BOLDOG+SÁG, _____

1+3: _____

1+3+4: _____

1+2+3+4: _____

6. Válaszd ki a mondatba illő helyes alakokat! Húzd alá!

A gyerekeknek *kezük, lábuk/keze, lába* fázott, néhányuk szinte lefagyott a füle/*fülük* a nagy hidegben.

Olyan *szépek/szép voltak/volt* a kislány szemei/szeme, hogy a fiú nem mert *be-
léjük/belenézni*.

KITEKINTŐ

Ismételj, tudj meg többet a szavak felépítéséről a <http://zanza.tv/magyar-nyelv/nyelvi-szintek/szavak-felepitese-szoelemek-szerepe-es-hasznalata>

32. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Bontsd mondatokra, majd szavakra az alábbi összeolvadt szöveget! Írd le helyesen, írásjelekkel ellátva a füzetedbe! Figyelj az összetett szavakra!

Földünkön jelenleg issok tűzhányóműködik avul kánk itörés leg többször heves robba násokkal kezdődik a hatalmas erővel kitörő gázok közet darabok a ragadnak magukka lkiseb nagyobb bombaként hullanak alá a kőzettör melékek és a közet olvadéka láva ömlés utántöbbévtizedig szünetelhet avul kánk működése

2. a) Színezd át a toldalékokat az alábbi szavakban! piros: képző, kék: jel, sárga: rag
b) Melyik szó kakukkojtást? Karikázd be! Mondd el, miért az!

ANDRISSAL, VÁLLALJUK, VÁLASZTHATÓSÁG, TANULSÁGOK, ERDÉSZ,
HELYSÉGBEN, JÁTSZHATJUK, OLVASMÁNY, MACKÓKKAL, CSATTOG,
KAJAKOS, KAJAKOZOL, HÍRESSÉG, VASTAGABB, HELYRAG

3. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget és egészítsd ki!

A szavak _____ből épülnek fel, pl.: ház-ak-hoz. A szó _____fajtái: _____, _____, _____, _____.

A szavakhoz illesztett toldalékok sorrendje mindig kötött. Először a _____t illesztjük a szótőhöz. Ezután jön a _____, majd a _____. Ragból csak egyet illeszthetünk egy szóhoz, _____ből és _____ből többet is. A _____k egy szóból új szót (szótövet) képeznek. Mindig közvetlenül a szótő után állnak, megváltoztatják annak _____t, de akár _____t is, pl.: ének-es, vadász, rém-ít, ír-ni. A _____k a szó szófaját és alapjelentését nem változtatják meg, de a jelentését módosítják. Uthalhatnak az igék módjára, idejére, kifejezhetik a többes számot, a fokozást. Írj három példát erre a toldalékfajára! pl.: _____, _____, _____.

4. Bontsd elemeire a szavakat! Írd a szóelemeket a táblázat megfelelő oszlopába! legeslegjobb, aranyos, térképész, hagyjátok, mondandó, tanárainkat, megyünk

SZÓTŐ SZÓFAJA	KÉPZŐ	JEL	RAG

5. a) Az alábbi igéket írd a megfelelő helyre!

vitték volna, hagyjuk, olvasd, mehetnék, higgyétek, játssza

Egyszám:

Többes szám:

1. személy: _____

1. személy: _____

2. személy: _____

2. személy: _____

3. személy: _____

3. személy: _____

- b) Melyik szóelem segített eldönteni a helyes választ? Színezd sárgára és írd le, mit mutatnak meg ezek a szóelemek! _____

6. Kapcsold össze a szavakat a képzőkkel! Egy-egy képző több szóhoz is tartozhat, és egy szóhoz több képző is kapcsolható! Próbáld minél több új szót létrehozni!

SZÓTŐ	boldog, ver, kár, mód, keret, hazug, elem, tan, kel, vonz, hely, tart, madár
KÉPZŐ	-ság, -os, -ás, -és, -es, -ez, -ász, -ít, -ul

7. Válogasd szét a szóhalmazból az egyszerű és az összetett szavakat!

faház, keretező, képkkeret, diribdarab, felír, háromszoros, tájkép, veszteség, megmondja, golyóstoll, kutyaház, napkelte, karöltve, hamisság, javítja, okosság, fejtámla, templom

Egyszerű: _____

Összetett: _____

8. Alkoss egy-egy mondatot az alábbi szócsoporthoz felhasználásával! Írd le őket a füzetedbe, olvassátok fel egymásnak! Figyeljétek meg, ki hogyan alakította át a szavakat!

- erdő, mély, állatok, búvóhely, távol, ember
- találkozik, barát, régen, nem, sok, beszélget,
- sport, egészség, életmód, rész, minden, nap

IV. A MAGYAR HELYESÍRÁS ALAPELVEI

33. A magyar helyesírásról

1. Találd ki, mely – a magyar helyesírásra vonatkozó – szavakat rejtik a látszólag értelmes betűhalmazok! Írd a vonalakra! Magyarázd meg szóban, hogy mit jelentenek!

KÖTÉLERŐMŰZTER _____

EBÍRÓTŰ _____ TEBŰNLISTA _____

JANGELLÖHŐ _____ KÉSVEKÖTEJITŐ _____

2. Húzd alá azokat a szavakat, amelyek nem támasztják alá, hogy helyesírásunk hangjelölő írásrendszerű!

péklapát, mondja, színpad, nyomtató, gerezd, fokhagyma, példa, asztal, ember, sietve, folytonosan, mogorva, árvácska, kutyagol, roppan, földgömb, Tamással, gomba

3. Gyűjts legalább három helyesírási segédkönyvet! Sorold fel ezeket! Internetes segédoldalakat is kereshetsz!

4. Sorold fel a magyar magánhangzó- és mássalhangzótörvényeket! Húzd alá azokat, amelyek esetében eltér a kiejtés és az íráskép!

MAGÁNHANGZÓTÖRVÉNYEK	MÁSSALHANGZÓTÖRVÉNYEK

5. Jelöld X-szel a helytelenül írt szóalakokat! Írd le helyesen a szót! Füzetcserevével ellenőriztétek egymás munkáját padtársaddal!

SZÓALAK	HELYTELEN	HELYESEN ÍRT SZÓALAK
anya		
fogkefe		
foghagyma		
lábbal		
külömben		

34. A kiejtés elve

1. Írd be a megfelelő betűt a kihagyott helyre! Lehet, hogy van olyan, ahol több megoldás is van. Ezeknél foglald mondatba a különböző jelentéseket!

	o/ó	ö/ő	u/ú	ü/ű
1	sz_ lista	süt_ de	_ jjnyi	s_ llyed
2	m_ s_ da	sz_ l_	_ jonc	széd_ l
4	_ riási	k_ r_ z	_ tál	sz_ rcsöl
5	f_ t_ szintézis	min_ sít	ár_	gy_ r_
6	_ v_ da	t_ r_ k	b_ zdít	sz_ nnap
7	ut_ lag	_ v	cs_ szkál	megsz_ ntet
8	f_ t_ kiállítás	k_ t_ z	h_ zat	f_ rkészik
9	buj_ cska	mell_ l	h_ szat	men_
10	ut_ lér	el_ lr_ l	h_ szas	h_ ledezik

2. a) Gyűjts -ú és -ű végű mellékneveket!

ú: _____

ű: _____

- b) Válassz ki 2-2 szót ezekből, és lásd el minél többféle toldalékkal!

3. Pótold a hiányzó magánhangzókat az alábbi szavakban!

szinon_ ma; árb_ c; szer_ z; b_ ntetés; szol_ dan; ir_ gykedik; _ rás;
h_ sz; h_ szas; am_ g; ár_ ló; favág_ ; zsebkend_ ; sz_ lő; benz_ n

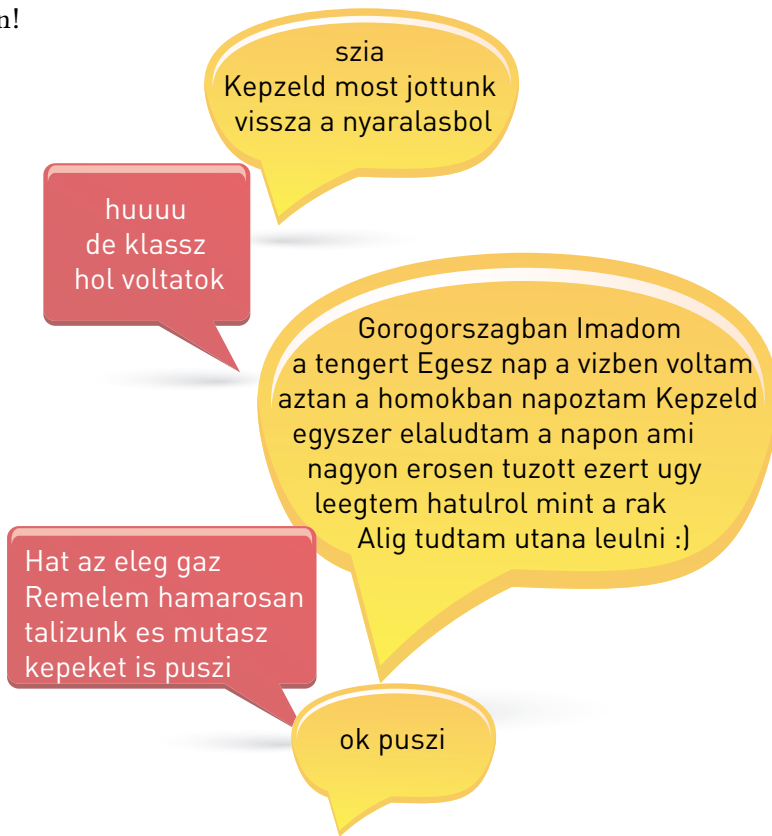

4. Gyűjts minél több olyan -a/-e végű szót, amelyben a szóvégi magánhangzó a toldalék előtt hosszúvá válik! Írd le a toldalékos alakokat is! (Például: *fa – fát.*)

5. Húzd alá az alábbi szövegben azokat a szavakat, amelyekben érvényesül a kiejtés elve!

A Batthyány tér Budapest I. kerületében, a Vízivárosban, a Duna partján található. Fontos tömegközlekedési csomópont. A teret Batthyány Lajos miniszterelnökről nevezték el, az ő szobra is megtalálható a téren. A török uralom után újjáéledő budai Víziváros központjává az a szabad térség vált, amely az ott tartott országos vásárokról a Felsővásártér nevet kapta. Az országút, a vásár és a kikötő fontos helyé tette, nem véletlenül került oda a Bécs és Buda közötti gyorskocsik állomása sem (ezek emlékét őrzi ma is a szomszédos Gyorskocsi utca neve). A tér közepén 1724-ben, a pestisjárvány után, fogadalomból Mária-oszlopot állítottak föl, amely Hörger Antal budai szobrász munkája volt. Miután a 19. században a helyén klasszicista, oszlopos tornácos katonai őrház épült, 1834-ben szoboralakjai nélkül a mai Mária téren állították föl. A katonai őrházban felhalmozott ágyúgolyókról a tér új nevet is kapott: Bomba tér. (forrás: Wikipédia)

6. A telefonos csetelés során sokszor elhagyjuk az ékezeteket, írásjeleket. Ez történt most is. Pótold, illetve javítsd az ékezeteket és írásjeleket az alábbi beszélgetésben!

szia
Kepzeld most jottunk
vissza a nyaralásból

huuuu
de klassz
hol voltatok

Gorogországban Imadom
a tengert Égesz nap a vízben voltam
aztan a homokban napoztam Kepzeld
egyszer elaludtam a napon ami
nagyon erosen tuzott ezért úgy
leegtem hatulról mint a rak
Alig tudtam utána leulni :)

Hat az elég gaz
Remelem hamarosan
talizunk es mutasz
kepeket is puszi

ok puszi

35. A szóelemzés elve I.

1. a) Húzd alá mindegyik szóban azt a betűt/betűket, amelyiket másképpen ejted!

olvasgat	barátja	kézfej	nyakbavaló	évforduló
darázsfészek	adja	csíráztat	feledtet	irigykedő
költsük	igazítsátok	felelj	bontjuk	gyűjtsátok
egyszer	ötször	fáradtság	kicsempézték	kénből
sebtében	bontsd	fagyjon	légy szíves	azt hiszem

b) Válassz ki ezek közül 5 szót és írd le! Bontsd elemeire függőleges vonalakkal, és írd mellé, hogy milyen mássalhangzótörvény érvényesül bennük!

2. Fogalmazd meg, hogyan mutatja a szóelemzés elve azt, hogy a magyar helyesírás értelemtükröző!

3. Alkoss szavakat az alábbi szóelemek felhasználásával! Ügyelj a helyesírásra!

ül	-j	egész	hagy	él	-ja	anya
köz	báty	-ség	szól	ad		

4. Az alábbi versbe néhány helyesírási hiba csúszott. Húzd át pirossal a helytelenül leírt szavakat! Írd le helyesen a verssort a vonalra!

Az erdő fohásza (ismeretlen szerző) _____

Vándor, ki elhalacc mellettem _____

hallgazzd a kérésem. _____

Én vagyok tűzhelyed melege _____

Hideg téli éjszakákon, _____

Én vagyok tornácod baráccságos fedele, _____

melynek árnyékába menekülsz a tűző nap _____

elől, és gyümölcsöm oltya szomjadat. _____

Én vagyok a gerenda, mely házadat tartya _____

Én vagyok asztalod lapja, _____

Én vagyok az ágy, amelyben fekszel, _____

A deszka, amelyből csónakodat építed. _____

Én vagyok a házad ajtaja, bölcsőd fája, _____

koporsód fedele. _____

Vándor, ki elhalacc mellettem, _____

ne emelj rám kezet! _____

Ne báncs! _____

5. Pótold a hiányzó betűket az alábbi szövegben!

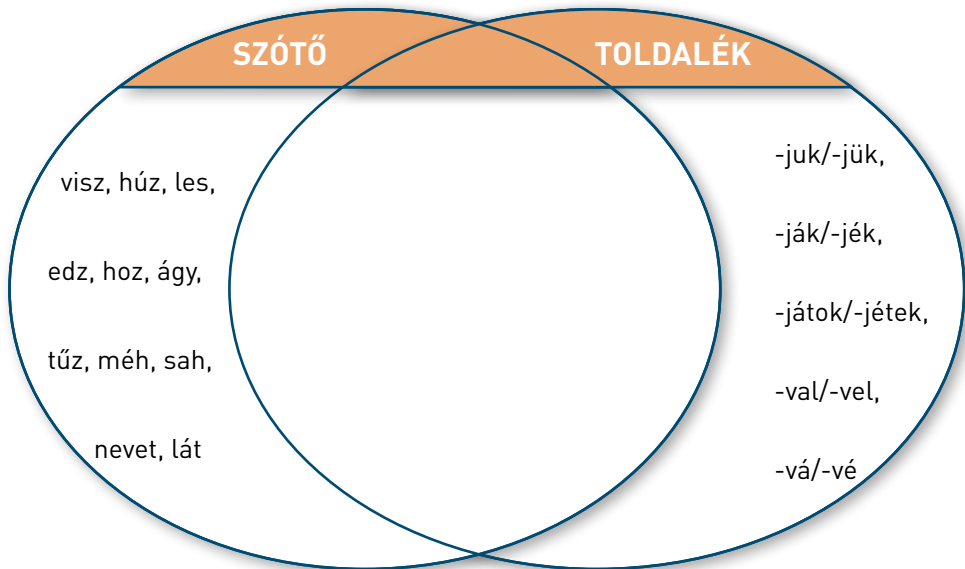

„A fi___m, a gaze___ber, nem akar beszélni. Nemsokára megle___ kétéves, de a___it, hogy papa is csak kegyes úri j___kedvében hajland___ kimondani. Másfel___l azo___ban hibátlanul érti az e___beri beszédet, s a legbonyolult feladatoknak is ját___va a végükre jár. „Eridj ki a konyhába, és mon___ meg anyádnak, hogy el ke___mennem, a___on ebédet.” Kimegy a konyhába, valamit muzsikál az a___ának, két perc m___lva itt az ebéd.”

(Örkény István: *Nápolyi* – részlet)

36. A szóelemzés elve II.

1. Ismételjétek át az írásban jelölt teljes hasonulásról tanultakat! Töltsétek ki a közös halmazt, azaz illesszétek össze a szóelemeket!

2. Töltsd ki az alábbi táblázatot a felső sor mintája szerint! Jelöld azokat a szóalakokat, amelyekben írásban jelölt teljes hasonulás történik, és írd velük 1-1 mondatot! Írj még egy saját példát is az utolsó üres sorba!

lát	látjátok	lássátok
		alkossátok
	mossátok	
	hozzátok	
fest		
		eddzétek

3. Írj a képről 5 mondatot! Szerepeljen minden mondatban az *ez*, vagy *az* mutató névmás toldalékolt alakja; *-val*, *-vel* toldalékkal ellátott szavak, valamint felszólító módú igék!

4. Írd be a zárójelben feltüntetett igék megfelelő alakját a mondatokba!

A csapat holnap _____ (játsszik) az idény utolsó meccsét. Már nagyon várom, mert régóta _____ (edz) _____ (ez) a meccsre. Gabi bá mindig elmondja: – _____ (edz) fiúk szorgalmasan, és meg _____ (lát) tiétek lesz a győzelem! Küzdöttünk is, mert szeretnénk _____ (bajnok) válni. Ha most nyerünk, szerintem még sokra _____ (visz), és az országos versenyre is benevezhetünk. _____ (ez) a _____ (csapat) mindenre képesek vagyunk!

5. Egészítsd ki az alábbi szöveget!

A szóelemzés elve látszólag ellentmond a _____ elvének, valójában azonban nem ellentmondásról van szó, hanem arról, hogy a szóelemzés elve kiegészíti a kiejtés elvét. A _____ elve kimondja, hogy a szótövek és a toldalékok írásformáját a kiejtésnek megfelelően kell rögzíteni. A _____ elve pedig azt mondja ki, hogy a szókép állandósága érdekében a kiejtés szerint írt szóelemek (szótövek, toldalékok) írásmódját akkor is meg kell őrizni, ha azok kiejtése valami miatt _____.

37. A hagyomány és az egyszerűsítés elve

1. Döntsd el, hogy *ly* vagy *j*! Egészítsd ki a megfelelő mássalhangzóval a szavakat!

gó__a, ma__om, seregé__, bor__ú, mo__, la__hár, fo__ó.
papagá__, va__, sza__kó, bűbá__, biva__, kirá__, __uk,
ú__, he__es, muszá__, ha__nal, harká__, ma__d, Toka__, sú__

2. a) Egészítsd ki a hiányos szavakat magánhangzókkal úgy, hogy értelmes szavakat kapj!

M__LY - M__LY - M__LY - M__J M__GLYA - M__GJA
F__LYT - F__JT F__GJA - F__GLYA

- b) Foglald mondatba a szavakat! Az ügyesebbek akár egy mondatba is betehetik a szó párokat. Nem baj, ha vicces lesz.

3. a) Az alábbi foglalkozásnévből vagy népnévből létrejött családneveket a hagyomány elve alapján másképp is írhatjuk. Hogyan?

kovács: _____, takács: _____,
horvát: _____, tót: _____,
faragó: _____, pap: _____

- b) Gyűjts a környezetedből olyan családneveket, amelyeket a hagyomány elve alapján kell írni!

4. Sorolj fel két esetet, amikor nem érvényesül az egyszerűsítés elve! Írj rá 2-2 példát is!

5. Házi feladat – Fel tudod sorolni a tizenhárom aradi vértanút? Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten, hogy kik voltak ők! Írd le a nevüket! Dolgozz a füzetedbe!
6. Milyen szavak jutnak eszedbe a képekről? Írd le őket, lehetőleg legyen közöttük minél több *j* és *ly*-s szó! Alkoss 1-1 mondatot mindegyik képhez!

7. Illeszd össze a szavakat, toldalékokat! Ügyelj a helyesírásra! Jelezd a szó után zárójelben (K) betűvel azokat a szavakat, amelyek kivételt jelentenek az egyszerűsítés elve alól!

Budakeszi + i = _____

kulcs + csont= _____

toll + val = _____

Hermann + val= _____

balett + terem = _____

meggy + vel = _____

8. Mikor, milyen szövegkörnyezetben lenne megfelelő a következő mondat?

Egy/A kosárba tettem egy/az üveget és egy kis papírral kitámasztottam.

38. Gyakorolj!

1. Helyesírási TOTÓ

Karikázd be a helyesen írt szavakat, és húzd át pirossal a helytelen alakot/ alakokat! Ellenőrizd a munkádat a *Magyar helyesírási kézikönyv 12. kiadása* segítségével!

1. beíratás	beiratás	
2. álszakáll	állszakál	
3. orrszarvú	orrszarvú	orrszarvu
4. dicséretes	dícséretes	
5. alulról	alúról	alúlról
6. aluttej	aludt tej	aludttej
7. áldogáll	álldogáll	álldogál
8. észszerű	ész-szerű	ésszerű
9. előről	előlről	
10. imádkozik	imátkozik	
11. szívesen	szívesen	szívessen
12. mekken	megken	
13. légy szíves	légyszíves	léccives
+1. aggyatok	adgyatok	

2. Gyűjts 2-2 *-s*, *-sz*, *-z*, *-t* végű igét a táblázat második sorába! Az egyik mély, a másik magas hangrendű legyen! Ezután toldalékkold őket!

		-S	-SZ	-Z	-T
igék					
TOLDALÉKOK	-ja/-je				
	-játok/-jétek				
	-juk/-jük				

39. Összefoglalás – A magyar helyesírás alapelvei

1. Készítsetek fürtábrát a helyesírási alapelvekből egy nagy csomagolópapírra! Mindegyikhez írjatok példákat is, színessel kiemelve! Tegyétek ki a tanteremben!

2. Helyezd el az alábbi szavakat a táblázat megfelelő oszlopában! Az alsó sorba a kivételeket írd!

annyszor	kulcscsomó	hiedelem	Batthyány	harkály	balett-táncos
kalapács	asztal	nyomtató	mondja	szeretet	bükkal
barátság	zamárdi	rakjunk	Sanyival	Márkkal	mossuk
telefon	hosszan	kisebb	medve	muszáj	fessed
szőlő	lyukas	Herczegh	mennyi	jegygyűrű	eddzétek
kiálts	hozzuk	férfiak	barátok	Papp-pal	látja

KIEJTÉS ELVE	SZÓELEMZÉS ELVE	HAGYOMÁNY ELVE	EGYSZERŰSÍTÉS ELVE

3. Felelj a kérdésre a szavak toldalékolt alakjaival!

Gáll

méh

Mariann

Zoltán

jegy

makk

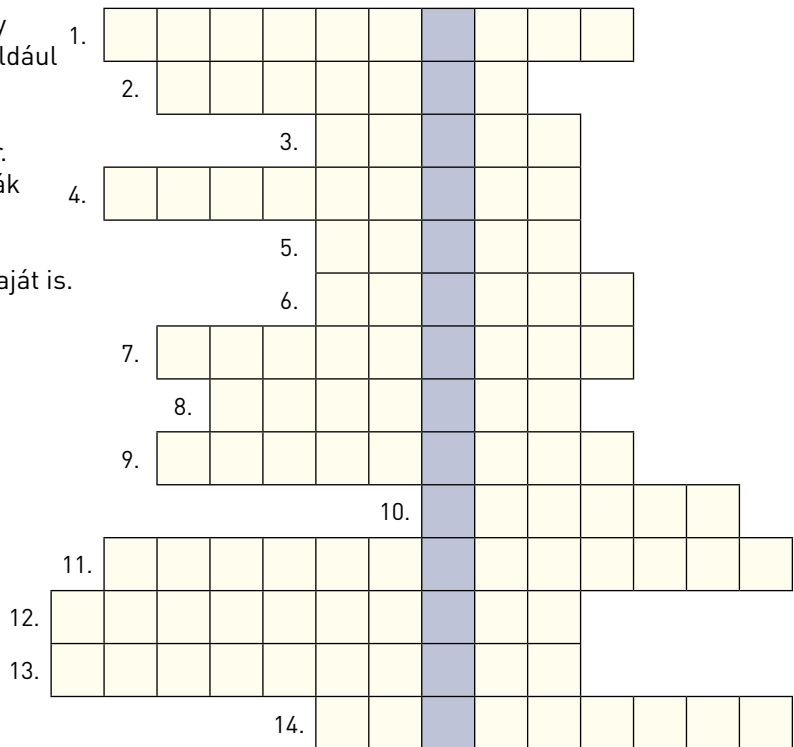
busz

Kivel? _____

Mivel? _____

4. Keresztrejtvény

1. A szótőhöz illesztett szóelemek.
2. A magyar írás...
3. Ilyen betűs az ábécénk, az írásunk.
4. Előtagból és utótagból álló szó.
5. Az alapszó jelentését módosítják.
Pl. *hajó+k*
6. Ez a mássalhangzótörvény érvényesül például a *mindnyájan* szó kimondásakor.
7. Helyesírásunk egyik alapelve, melyet pl. az *ly-os* szavaknál alkalmazunk.
8. Helyesírásunk egyik alapelve. Így írjuk pl. az *alma* szót.
9. Ez a mássalhangzótörvény érvényesül például a *mondd meg* szókapcsolat kimondásakor.
10. Megváltoztatják az alapszó jelentését, esetleg a szófaját is.
Pl. *hal+ász*
11. A kétjegyű hosszú mássalhangzóknál például ezt a helyesírási törvényt alkalmazzuk.
12. A magyar írás betűíró és ...
13. Helyesírásunk azon alapelve, melyet azoknál a szavaknál alkalmazunk, ahol érvényesül valamilyen hangzótörvény.
14. Ezt kell beilleszteni néha, ha a mássalhangzóra végződő szótőhöz mássalhangzóval kezdődő toldalék kapcsolódik. Pl. *ház+a+k*

Megfejtés: _____

KITEKINTŐ

Kutass az interneten! Ismételd át a magyar helyesírás szabályait ezeknek a videóknak a segítségével: <http://zanza.tv/magyar-nyelv/helyesirasi-ismeretek> !

40. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Jelöld X-szel a helytelenül írt szóalakokat! Írd le helyesen a szót! Füzetcserevével ellenőrizzétek egymás munkáját padtársaddal!

SZÓALAK	HELYTELEN	HELYESEN ÍRT SZÓALAK
higyjük		
kerekítsd		
haggya		
vesd meg		
varják		
tuggyák		
aszt		

2. Írd be a táblázatba a hiányzó információkat! Írj két-két példát mindegyikhez!

<p style="text-align: center;">KIEJTÉS ELVE</p> <p>Az írás követi a (helyes) kiejtést.</p> <p>Pl.:</p>	<p>Az írás tükrözi a szóelemek (szótövek és toldalékok) kapcsolatát.</p> <p>Pl.:</p>
<p>Bizonyos írásmódokat meg kell tartani hagyománytiszteletből!</p> <p>Pl.:</p>	<p style="text-align: center;">EGYSZERŰSÍTÉS ELVE</p> <p>Pl.:</p>

3. a) Alkoss szavakat a megadott toldalékokkal az alábbi szótövekből!
- b) Megfelelő színű aláhúzással jelöld, hogy milyen hangtörvény érvényesül bennük! **Írásban jelölt teljes hasonulás: piros, írásban nem jelölt teljes hasonulás: kék, részleges hasonulás: zöld, összeolvadás: sárga.**

-JUK/-JÜK TOLDALÉKKAL	-VAL/-VEL TOLDALÉKKAL
visz, old, tesz, hány, tanul, keres, megbán, hagy, vezet, edz	asztal, víz, méh, sár, hely, Károly, Mariann

4. Írd be a zárójelben feltüntetett igék megfelelő alakját a mondatokba!

Minden embernek fontos, hogy egészségesen _____ (él),
_____ (táplálkozik) és eleget _____ (alszik).
A kiskamaszoknak különösen fontos, hogy napi 2-3 órát _____ (ját-
szik) lehetőleg a szabadban _____ (mozog). Az is szükséges,
hogy mindnyájan naponta _____ (sportol)! Te milyen gyak-
ran _____ (kirándul). _____ (szeret) a természete-
tet? _____ (van) otthon állataid?

5. Döntsd el, hogy *ly* vagy *j*! Egészítsd ki a megfelelő mássalhangzóval a szavakat!

i__en, papagá__, he__ez, he__es, há__, fe__ezet, bó__a, ba__a,
Ba__a, gó__a, ga__, ha__t, ha__az, má__, fogo__, __uk, go__ó,
gá__a, amo__an, me__ik, mo__, gere__, va__as, u__, ú__.

6. a) Illeszd össze a szavakat és a toldalékokat! Ügyelj a helyesíráásra! Jelezd a szó után zárójelben (K) betűvel azokat a szavakat, amelyek kivételt jelentenek az egyszerűsítés elve alól!

b) Írj két saját példát is az egyszerűsítés elvére!

kulcs + csomó = _____ Nikolett + vel = _____

makk + val = _____ meggy + vel = _____

Kiss + vel = _____ Balatonalmádi + i = _____

sakk + kör = _____ Kossuth + val = _____

7. Helyezd el az alábbi szavakat a táblázat megfelelő oszlopában! Van, amit több helyre is beírhatsz!

tudjuk, nézzük, higgye, értsd, hallják, fia, Batthyány, mondja, lyuk, javít, helyezd,
edzések, észszerű, Tóthtal, sakkal, működő, segíts, hólyagos

KIEJTÉS ELVE	SZÓELEMLÉZÉS ELVE	EGYSZERŰSÍTÉS ELVE	HAGYOMÁNY ELVE

V. A SZAVAK JELENTÉSE

41. A jelentés nyomában

1. a) „Az *Oxford szótár* szerkesztői minden évben kiválasztják az év szavát, 2014-ben a *vape*, azelőtt a *selfie* győzött. 2015-ben azonban nem egy szó lett az év szava, hanem egy hangulatjel. A nyertes emoji az „arc örömkönnyekkel” vagy másképp „sírva nevetős arc”.

Válasszátok meg ti is az „év osztályszavát”! Mindenki írja le, hogy szerinte melyik a legújabb kifejezés, amit a legtöbbet használtok, ha lehet, magyar szó legyen! Ezután az összegyűjtött ötletekből válasszátok ki, amire a legtöbb jelölés érkezett!

b) Válasszátok meg a legszebb magyar szót is ugyanilyen módszerrel!

2. Kérdezősködjetek otthon, milyen érdekes szavakat alkottatok, amikor beszélni tanultatok! Beszélgetsetek róla az osztályban, próbáljátok megfejtetni, mi-ből alkothattátok! Írjátok le pár érdekes kifejezést!

3. Milyen értelmes szavakat tudsz alkotni az alábbi betűkből? Egy szóban minden betűt csak egyszer használhatsz fel, de nem kell minden betűt felhasználnod!

lvzióteeí

barúadásgl

ytéüsнем

4. Mit jelentenek az alábbi magyar szavak! Használd az *Értelmező kéziszótárt*, vagy böngéssz az interneten! Keress még érdekes hangzású szavakat!

csimborasszó: _____

mezgerelni: _____

kóty: _____

5. Ha tanultok valamilyen idegen nyelvet, biztosan találkoztatok olyan szóval, kifejezéssel, aminek hangalakja magyarul is jelent valamit. Pl. a *most* hangsor magyar jelentése: *azonnal, rögtön*, angol jelentése: *legtöbb*. Ugyanez fordítva is megeshet. Előfordul, hogy az angol szónak nem az írásképe, csak a kiejtése hangzik úgy, mint egy magyar szó. Ebből olyan szóviccek is szülehetnek, mint például *Soul a new!* – *Szól anyu!*; *New see one up road?* – *Nyuszi van apród?* Gyűjtsetek ilyen párokat! Fordításokhoz használhatjátok a <https://translate.google.hu/> oldalt is.

6. Igaz-hamis? – Döntsd el az állításoktól, hogy igazak-e! Írd az állítások után az I vagy H betűket!

- Minden hang beszédhang.
- A beszédhangoknak önálló jelentésük van.
- Minden beszédhang hang.
- Egy hangsort akkor nevezhetünk szónak, ha jelentése van.
- A beszédhang és a betű ugyanazt jelenti.
- A szavak hangsora és jelentése között nincs kapcsolat.
- SZÓ = H + J.
- A beszédhangot írásban betűvel jelöljük.

7. Milyen kézikönyveket, internetoldalakat hívhatsz segítségül, ha a következőket szeretnéd megtudni:

- a szavak jelentését: _____;
- idegen eredetű szó jelentését: _____;
- rokon értelmű szavakat keresel: _____;
- a szavak helyesírásáról érdeklődsz: _____?

42. Egyjelentésű és többjelentésű szavak

1. a) Ismersz olyan állatokat, melyek elnevezése mást is jelenthet? Gyűjts minél többet! Segít a lecke szövege és a rajzok is. A megtalált szavakat csoportosítva írd le! Az A) csoportba olyanok kerüljenek, amelyekben a szavak jelentése között szerinted van valamilyen kapcsolat, a B) csoportba olyanokat, amelyekben nincs.

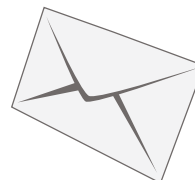
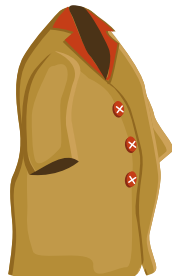
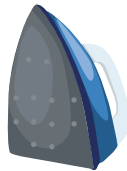
- b) Írj egy-egy mondatot mindkét csoporthoz valamely kiválasztott szó párral!

A) _____

B) _____

2. Karikázd be azokat a rajzokat a képen, amelyek többjelentésű szavak egyik jelentésére utalnak!

3. Írd le az előző feladatban bekarikázott szavak minden általad ismert jelentését úgy, mintha értelmező szótárt írnál, ilyen formában: *egér* = kis szürke állat / számítógépes eszköz.

4. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között az egyjelentésű és a többjelentésű szavak esetében? Ábrázold! Használd a J és H jeleket!

EGYJELENTÉSŰ	TÖBBJELENTÉSŰ

5. Írd le, mi a kapcsolat az alábbi többjelentésű szavak jelentései között! Foglald mondatba mindkét jelentését!

zebra (állat – gyalogátkelő): _____

nyelv (testrész – idegen nyelv): _____

haza (otthon – ország): _____

6. Versenyezzetek! Ki tud jobb, érdekesebb megoldást a *shop* (*bolt*) elnevezés különféle változataira?

43. Azonos alakú szavak

1. Válogasd szét a többjelentésű és az azonos alakú szavakat! Gyűjts még 2-2 példát mindkét halmazhoz!

nyúl, toll, daru, legyek, verem, hát, szem

AZONOS ALAKÚ

TÖBBJELENTÉSŰ

2. Alkossatok 4 csoportot! Mindegyik csoport írjon 3-3 példát egy-egy oszlopba a felül megadott jellemzőnek megfelelően! Beszéljétek meg a csoportban, hogy mely jelentésekre gondoltok, foglaljátok mondatba a füzetetekben! Olvassátok fel megoldásaitokat az osztálynak, majd beszéljétek meg!

SZÓTÁRI ALAKOK EGYEZNEK	SZÓTÁRI ALAK ÉS TOLDALÉKOS ALAK EGYEZIK	TOLDALÉKOS ALAKOK EGYEZNEK	CSAK KIEJTÉSBELI EGYEZÉS

3. Bizonyítsd be, hogy az alábbi szavak azonos alakúak! Írj 1-1 példamondatot mindkét jelentésükkel!

szív

koromban

nyúl

szelet

4. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között az azonos alakú szavak esetében? Ábrázold! Használd a J és H jeleket!

44. Hasonló alakú szavak

1. Hasonló alak – eltérő jelentés. Foglald mondatba az alábbi szavakat!

egyelőre – egyenlőre _____

tanúság – tanulság _____

fáradtság – fáradság _____

2. Döntsd el az alábbi szópárokról, hogy alakváltozatok vagy jelentésselkülönülések! Írd be őket a táblázat megfelelő oszlopába! Aminek nem ismered a jelentését, nézd meg az *Értelmező kéziszótárban!*

család ~ cseléd; csoda ~ csuda; dobban ~ döbben; fel ~ föl; zsemlye ~ zsömlé;
 helység ~ helyiség; időtlen ~ idéetlen; kamra ~ kamara; kever ~ kavár;
 setét ~ sötét; só ~ sav; szí ~ szív; teke ~ tőke; toboz ~ doboz; szívlel ~ szível

ALAKVÁLTOZATOK	JELENTÉSELKÜLÖNÜLÉSEK

3. Írd be a megfelelő szót a hiányzó részre, hogy értelmes mondatot kapj!

A lakás három nagy _____ áll. (helységből/helyiségből)

A csapat _____ megszavazta Bencét kapitánynak.
 (egyhangúan/egyhangúlag)

A _____ turisták által égve hagyott táborűz okozta az erdőtüzet. (gondtalan/gondatlan)

4. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között a hasonló alakú szavak esetében? Ábrázold! Használd a J és H jeleket!

ALAKVÁLTOZATOK	JELENTÉSELKÜLÖNÜLÉSEK

45. Rokon értelmű szavak

1. a) Válogasd ki az alábbi felsorolásból a táblázatban szereplő szavak rokon értelmű kifejezéseit!

andalog, ballag, bandukol, battyog, bifláz, burkol, caplat, cselleng, dézsmál, fal, flamózik, gyalogol, habzsol, járkál, kajál, kódorog, kolbászol, kutyagol, lakmározik, lépeget, magol, mászkál, memorizál, mendegél, okosodik, okul, poroszkál, sétál, slattyog, sulykol, táplálkozik, totyog, tömi a majmot, zabál, zabbant

ESZIK	TANUL	MEGY

- b) Válassz ki mindegyik csoportból 2-2 nagyon eltérő stílusú szót, és írd velük 1-1 mondatot!

2. Helyettesítsd az alábbi szólások, közmondások oda nem illő kifejezéseit a megfelelő rokon értelmű szóval! Magyarázd is meg a szólások jelentését szóban!

Az egyik kutya, a másik blöki. _____

Addig jár a kanna a kútra, amíg el nem törik. _____

Kerülgeti, mint cicus a forró kását. _____

Uhu mondja verébnek, hogy nagyfejű. _____

Addig nyújtózkodj, míg a pokrócod ér. _____

3. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között a rokon értelmű szavak esetében? Ábrázold! Használd a J és H jeleket!

4. a) Helyettesítsd a versrészlet aláhúzott szavait olyan rokon értelmű szóval, amit a mai emberek használnak! Olvasd el ezekkel a verset! Milyen lett a hangulata, stílusa?

b) Készíts lábjegyzetet az ismeretlen szavakhoz, kettőt megcsillagoztunk (tulajdonképpen sokszor ezek is rokon értelmű megfelelői a szónak)!

Arany János: Családi kör – részlet

A legkisebb fiú kenyeret kér s majszol; _____

Üszköt* csóvál néha: tűzkigyókat rajzol.

Olvas a nagyobbik nem ügyelve másra: _____

E fiúból pap lesz, akárki meglássa!

Legalább így szokta mondani az apjok, _____

Noha a fiú nem imádságon kapkod:

Jobban kedveli a verseket, nótákat, _____

Effélét csinálni maga is próbálgat.

Pendül a kapa most, letevé a gazda; _____

Csíkos tarisznáját egy szegre akasztja; _____

Kutat az apró nép, örülne, ha benne _____

Madárlátta** kenyér-darabocskát lelne.

Rettenve sikolt fel, amelyik belényul: _____

Jaj! valami ördög... vagy ha nem, hát... kis nyúl!

Lesz öröm: alunni se tudnak az éjjel; _____

Kínálják erősen káposzta-levéllal.

*üszök: parázs, ** madárlátta: _____, _____

5. Kösd össze a táj- vagy szlengszavakat a megfelelő képekkel!

kéro

mani

legény

srác

kvártély

bankó

pasas

zsozso

hajlék

46. Ellentétes jelentésű szavak

1. Mely kifejezésekből tudsz értelmes szót képezni a *-tlan/-tlen, -talan/-telen* képző segítségével? Foglald mondatba a képzett szavakat szóban!

szem, könyv, virág, foci, fog, ló

2. Add meg az alábbi szavak ellentétpárját!

koszos – _____ szerény – _____

megbízható – _____ megfontolt – _____

zajos – _____ szabályos – _____

szokatlan – _____ alapos – _____

3. Melyik az ellentéte? Húzd alá a sorok elején megadott szavak ellentettjét! Foglald mondatba a megtalált szópárok tagjait szóban!

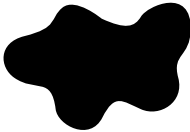
KEDVETLEN: kedves – jókedvű

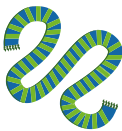
BÚNTELEN: bűnös – ártatlan

HÁBORÚ: békétlen – béke

BETEG: egészségtelen – egészséges

4. Találd ki, mit jelenthetnek a rajzok, majd írd le a szavakat az ellentétpárjukkal együtt!

5. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között az ellentétes jelentésű szavak esetében? Ábrázold! Használj a J és H jeleket!

47. Hangutánzó és hangulatfestő szavak

1. Minek a hangját idézik fel az alábbi szavak? Magyarázd meg, miért hangutánzó ezek!

cincog _____ durran _____

prüszköl _____ sziszeg _____

csobban _____ rőfög _____

2. Mit jelentenek az alábbi hangulatfestő szavak? Ha nem ismered a jelentésüket, kérdezz vagy nézz utána!

pizsmog: _____

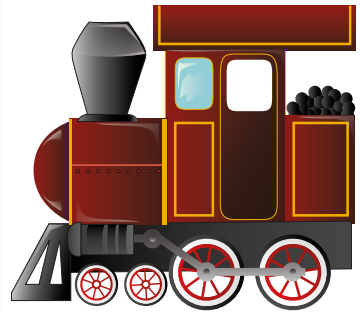
hebehurgya: _____

bumfordi: _____

tutyimutyi: _____

3. Írd ki a hangutánzó szavakat a versből!

Pufog pöfögve, dohog lihegve,
Hasában hőség izzik sziszegve; (...)
indul a sínen a masina lassan,
Nyikorog – csikorog – csetten és – csattan –
Húzza a vonatot, robotol egyre,
zihálva zakatol, robog a hegyre,
Száguldva vágat át völgyeket, földeket,
Gyorsulva, gyorsulva fut, mint a fürgeteg (...)
(Julian Tuwim: A mozdony – fordította Sebők Éva)

4. Milyen kapcsolat van a hangalak és jelentés között a hangutánzó, és milyen a hangulatfestő szavak esetében? Ábrázold! Használd a J és H jeleket!

HANGUTÁNZÓ	HANGULATFESTŐ

48. A jelentésmező – Kiegészítő tananyag

1. Mi jut eszedbe a *nyár* szóról? Írj le néhány kifejezést!

		NYÁR		

2. Játsszatok asszociációs játékot! Írjatok 4-4 szót az alábbi szavakhoz úgy, hogy a szavak között legyen: 1. szorosan kapcsolódó; 2. képzett vagy összetett; 3. rokon értelmű vagy ellentétes jelentésű; 4. egyéb kapcsolatban álló szó!

fehér	1. _____	2. _____
	3. _____	4. _____
barát	1. _____	2. _____
	3. _____	4. _____
testvér	1. _____	2. _____
	3. _____	4. _____
kutya	1. _____	2. _____
	3. _____	4. _____

3. Magyarázd meg az alábbi szavak jelentését! Fogalmazz úgy, mintha értelmező szótárba írnál szócikket!

kedvesség: _____

vidámság: _____

szereket: _____

boldogság: _____

4. Házi feladat – Milyen gazdag a szókincsed? Írj a füzetedbe minél több, az *iskola* szóhoz kapcsolódó kifejezést! Csoportosítsd őket! Melyek utalnak emberekre, tárgyakra, érzelmekre, tantárgyakra, helyekre stb.?

49. Az állandósult szókapcsolatok

1. Fejezd be a megkezdett szólásokat, közmondásokat! Magyarázd meg jelentésüket szóban!

Jobb ma egy veréb, mint _____.

Ki sokat markol, _____.

Jobb adni, mint _____.

2. Fejtsd meg az alábbi képrejtvényeket! Melyik szólásra vagy szóláshasonlatra ismeresz a képek alapján?

1.

2.

3.

4.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

3. Egészítsd ki az alábbi szólásokat és szóláshasonlatokat! Mindegyikből egy-egy testrészeve hiányzik. Gyűjts még olyan szólásokat a füzetedbe, amelyekben testrészek szerepelnek!

Nem nőtt be a _____ lágya. Leesett az _____.

Keserű, mint az _____. A fél _____ sem elég.

A _____ botját sem mozdítja.

4. Magyarázd meg az alábbi közmondások jelentését!

Ki mint vet, úgy arat: _____

Ki korán kel, aranyat lel: _____

Sok lúd disznót győz: _____

5. Nézz utána az interneten, hogy kiktől erednek az alábbi szállóigék!

„Ember küzdj, és bízva bízzál!” _____

„Nyelvében él a nemzet.” _____

50. Összefoglalás – A szavak jelentése

1. Mit tanultál a szavak jelentéséről? Egészítsd ki az alábbi szöveget!

Az _____ esetében a két azonos alakú szó jelentése között nincs kapcsolat. Ezzel szemben a _____ esetében van a jelentések között kapcsolat, és ez az átlagos nyelvérzékkel rendelkezők számára érzékelhető. Az _____ szavak, főként a melléknevek körében gyakoriak, ellentétet, szembenállást fejeznek ki. A _____ különböző hangalakú, ám jelentésükben megegyező vagy hasonló szavak. Ez utóbbiak fokozatbeli, hangulatbeli különbséget fejeznek ki.

2. Jelfelismerő. Kösd össze a hangalak és jelentés kapcsolatát mutató ábrákat és jelentésüket, valamint a példaszót!

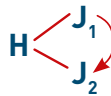

Rokon értelmű

H - J

fűz

Ellentétes jelentésű

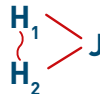
élénk, mozgékony, virgonc

Hasonló alakú, azonos jelentéssel

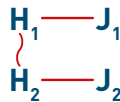
bandukol

Hangulatfestő

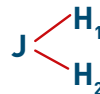
fel-föl

Azonos alakú

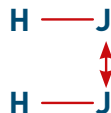
körte

Hangutánzó

fodrász

Egyjelentésű

kicsi-nagy

Hasonló alakú, különböző jelentéssel

koppan

Többjelentésű

helység, helyiség

3. Csoportosítsd az alábbi szavakat!

ajtó, döngicsél, körte, ballag, andalog, asztal, nyúl, kuvikkol, levél, csahol, lépdél, csiripel, tesztesza, szem, szöszmötöl, puff, durran, dobog

EGYJELENTÉSŰ SZAVAK	TÖBBJELENTÉSŰ SZAVAK	HANGUTÁNZÓ SZAVAK	HANGULATFESTŐ SZAVAK

4. Helyettesítsd a mondatokban az idegen szót a megfelelő magyar kifejezéssel! Milyen különbség van a mondatok között?

– Anyukám *finanszírozza* a sportolásomat.

– Szombaton voltunk a *plázában* vásárolni, és megnéztünk egy filmet a *multi-plexben*.

5. Húzd alá a versrészletben a hangutánzó és hangulatfestő szavakat! Olvasd fel a verset olyan előadásmóddal, amely tükrözi a hangulatát!

Szabó T. Anna: Hóhullásban – részlet

...

Belepik a ligetet, belepik a szigetet,
összefogózza már nem didereg,
már nem fázik a sok pihe csillag,
tollpuha paplana csillog-villog.

Csend van, csend van, semmi se moccan,
ág sem roppan, cipő se koppan,
nyugszik és alszik a tér meg a táj,
csak a hó, csak a hó, csak a hó muzsikál.

Alszik alatta a rét meg az erdő,
könnyű dunna, pihepuha felhő,
alszik a föld és földben a búza,
hótakaróját magára húzza.

6. Mely közmondásokat vagy szólásokat rejtik az alábbi képek?

51. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Írd be a táblázatba azt a 2-2 szót, amelyeknek a jelentésük eltérő, de az alakjuk megegyezik! Az elsőt jelöld így: szó¹, a másodikat: szó²!

1. SZÓ JELENTÉSE	MELYIK 2 SZÓRA GONDOLTUNK?	2. SZÓ JELENTÉSE
hangszer	dob ¹ , dob ²	elhajít
főnök		kukorica tárolására szolgáló építmény
ácsorog		erős építmény
származik		véredényed
(én) létezzek!		repülő rovarok
társaságomban (népiesen)		gondolom

2. Gyűjts minél több rokon értelmű kifejezést a szavakhoz! Lehetnek táj- és szlengszavak is.

– gyerek: _____

– lakás/ház: _____

– jó: _____

3. a) Sorolj fel 4-4 hangutánzó és hangulatfestő szót!

Hangutánzó szavak: _____

Hangulatfestő szavak: _____

- b) Válassz ki közülük 1-1 szót és alkoss velük mondatokat!

KITEKINTŐ

Ismételj, tudj meg többet a szavak jelentéséről a <http://zanza.tv/magyar-nyelv/jelentestan/hangalak-es-jelentes-viszony> oldalon!

VI. SZÖVEGTÍPUSOK, FOGALMAZÁS

52. A szöveg címe és szerkezete, a vázlat

1. Egészítsétek ki az alábbi mondatokat a megfelelő szavakkal, kifejezésekkel a tanultak alapján!

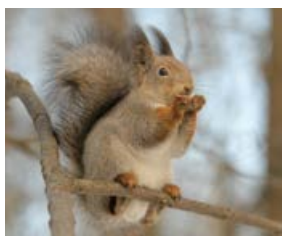
A jó cím többnyire _____, _____ kelt és _____ a tartalomra. A címadásnak sokféle módja van. Történhet _____ módon, például a tankönyveknél. A jó újság-cím _____ szándékú: gyakran _____ ötletekkel vagy szójátékkal kelt figyelmet. A cím egyben _____ is, amely felkelti az olvasó vagy a könyvvásárló _____ t.

2. Dolgozzatok csoportban! Válasszatok közösen egy témát! Adjatok címet neki! Tervezzétek meg, hogyan, miből gyűjtenétek anyagot hozzá! Készítsetek arról vázlatot, hogy milyen fontos információkat adnátok meg a témátokról. Készítsetek közösen plakátot, illusztrációt a témához! (Használjatok A/4-es lapokat a munkához!)

3. Ez a szöveg alaposan összekuszálódott, „rakd rendbe”! Írd a számokat a mondatok fölé!

Azokban az években, amikor bő a makktermés, vagy sok a lucfenyőtoboz, a mókusok erősen elszaporodnak, hiszen dúskálnak a táplálékban. Ezzel fékezi az esést. Ágakból épít magának fészket. Az erdőből időnként a városi parkokba téved a mókus. A fákon a légtornászok ügyességével ugrándozik. Bundája és nagy lompos farka általában vörös, de akad szürke színű is. Csak nappal jár táplálék után. A legfőbb ellenségei a héja és a nyuszt. Ha egyik fáról a másikra ugrik, ejtőernyőként működik a farka.

4. Készíts vázlatot a fenti szövegből a füzetedbe! Adj érdekes, figyelemfelkeltő címet a vázlatodnak!
5. Gyűjts legalább öt vicces vagy megdöbbenítő filmcímet!

53. A fogalmazás tagolása

1. a) Rakd számozással megfelelő sorrendbe az alábbi szöveg összekeveredett részeit!

Hogyan ajándékozott Mátyás király?

Mert Mátyás király tudta, hogy gazdag ember, nincs rászorulva a pénzre. Azt a tököket adta neki, amelyiket a szegény embertől kapott. Ilyen igazságos volt.

Elvitte Mátyás királynak, odaadta ajándékba. Mátyás meg pénzt adott a szegény embernek, annyi pénzt, hogy két ökröt vehetett rajta. Így aztán négy ökrön szánthatott, mert azelőtt is volt két ökre. A szomszédja gazdag ember volt, kérdezte, hogy hol vette azt a két ökröt. A szegény ember elmondta, hogy így meg így talált egy nagy tököket, aztán Mátyás királynak adta ajándékba. Na, jól van, majd viszek én is valamit. Volt neki egy szép csikója, odaadta Mátyás királynak ajándékba. Nézi Mátyás a szép csikót, egyszer azt mondja:

– Ez már csakugyan szép csikó, ilyenét még magam sem láttam!

Odavezeti a gazdag embert a tökhöz, hogy hát ő látott-e már ilyen nagy tököket? Na, már ilyenét még magam sem láttam!

– Na, legyen a magáé azért a csikóért!

Egy szegény ember talált egy nagyon nagy tököket.

- b) Húzzátok alá a fenti szövegben a kulcsszavakat!

2. Mit tudsz a fogalmazás tagolásáról? Töltsd ki a táblázatot!

BEVEZETÉS		BEFEJEZÉS
	A probléma, a kérdés, a téma kifejtése, logikai, térbeli és időbeli rend alapján.	

3. Írj bevezetést és befejezést az alábbi képhez!

Bevezetés

Hajótörés után ...

Befejezés

4. Versenyezzetek csoportonként! Melyik csoport tudja a legtöbb népmesei bevezetést és befejezést összeírni?

Mátya király aranszőrű baramja
(Rendező: Nagy Lajos, 2011)

5. Mi a hiba a mondatokban? Javítsd ki!

- Harmadik vágányra gyorsvonat érkezik, harmadik vágány mellett vigyázni!

- Kínáltam a vendégeket sütivel. Az Anna néni nem kért.

54. Egy szöveg megírása és javítása

1. a) Húzd át az alábbi szöveg hibás szavait! Írd le helyesen a szöveget!

Elképzelésünk a lehetséges jövőről folyamatosan változik. Az 1900-as években még azt hitük, hogy a kétezres években léghajókkal lesz tele az ég, és sokkezű robotok segítenek a mindennapokban. A hatvanas években azt gondoltuk hogy a Marson fogunk piknikezni.

- b) Mit gondolsz, ez a részlet melyik része lehet a szövegnek? Indokold véleményedet!

2. Írjatok egyénileg a szöveghez egy 5 mondatos folytatást! (Ügyeljetek a szöveg tagolására, a megfelelő befejezésre!)

3. Javítsátok ki egymás fenti fogalmazását! Használjátok az egyezményes javítási jelöléseket! (Ceruzával dolgozzatok!) Értékeljétek röviden, egy-egy mondatban, megfelelt-e a szövegalkotás követelményeinek, felhasználta-e megfelelően a kulcsszavakat?

4. Az alábbi kulcsszavak felhasználásával készíts ide egy vázlatot, majd a füzetedbe egy fogalmazást! Figyelj a szöveged megfelelő tagolására!

- Tokaj
- világhírű
- város
- 2013-ban
- fennállás
- 940. évfordulója
- tekintélyes
- Tokaj-Hegyalja
- híres
- évszázadok
- óta
- dombok
- borvidék
- borászat
- bor
- vára
- egyik legrégebb
- hadi erőd
- szárazföldi és a vízi kereskedelem állomás
- látványosságok
- pihenés
- szép táj
- kedvelt üdülőhely

5. Alakítsd át úgy a szörendet, hogy a személybeli egyeztetés zavartalan legyen! Iskolánkban a tanulmányi versenyeken az elmúlt év folyamán sokan vettek részt, jól készültek fel. Sikereink nem is maradtak el.

55. Szövegtípusok – Az elbeszélés gyakorlása

1. Melyik szövegtípusra ismersz? Írd a megfelelő elnevezést a vonalra!

Események időbeli lefolyását érzékeltető szöveg, történet: _____

Helyszínt, tájat, épületet vagy jelenséget bemutató szöveg: _____

Szereplőt, karaktert bemutató, a tulajdonságait, megjelenését ismertető szöveg:

2. Olvasd el az alábbi szöveget!

Lázár Ervin: KÉT REGGEL (részlet)

Egyszer két Reggel találkozott a Tejúton.

– Jó reggelt, Reggel! – mondta az egyik, s megemelte halványkék fényekből szőtt kalapját.

– Adjon isten! – mondta a másik barátságos, rubinpiros mosollyal.

– Hova-hova? – kérdezte az első, és megigazította magán fénylő, drágaköves köpenyét.

– A Földre. A Földre megyek – mondta a másik átszellemülten.

A fényekből szőtt kalapú erre elkomorodott, még a kalapja is halványabb lett hirtelen, s a drágakövei mintha elfelejtették volna a csillogást.

– Még hogy a Földre! – mondta baljóslatúan. – Ne ám, hogy úgy legyen!

– Márpedig az úgy van! Ma lesz a Földön május első vasárnapja, igaz?

– Igaz.

– Nahát akkor! Ma én fogok lent derengni és pitymallani.

– Azt szeretném látni – kiabált a társa –, május első vasárnapjára én megyek!

Még hogy derengeni és pitymallani! Kerengeni és nyilallani fogsz, édes barátom. Ma én ragyogok fel a Földön.

Ezzel futásnak eredt. De a másik sem volt rest, elgáncsolta, puff nagyot esett, csak úgy porzott a Tejút. ...

- a) Fejezd be a történetet 3 mondatban!

- b) Egy mondatban foglald össze a történet lényegét!

c) Mutasd be az egyik – általad kiválasztott – reggelt 2 mondatban!

d) A te befejezéssel mi a mese tanulsága?

3. Írjatok egy elbeszélést közösen az itt látható kép alapján! (Dolgozzatok egy külön lapra!) Olvassátok fel az osztálynak! A legjobb fogalmazás kerüljön ki az osztályterem falára!

4. Írj egy történetet (elbeszélést) az alábbi igék felhasználásával!

találkoztam

beszélgettünk

elmeséltem

megbeszéltük

felidézte

nevtünk

elbúcsúztunk

56. Szövegtípusok – A leírás, helyszínbemutatós gyakorlása

1. Olvasd el a verset és válaszolj a kérdésekre!

Petőfi Sándor: Az alföld – részlet

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája;
Deleléskor hosszú gémmű kútnál
Széles vályu kettős ága várja.
Méneseznek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak,
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

- a) Milyen szövegtípusra ismersz az alábbi versrészletben? _____
b) Melyik magyar tájegységet mutatja be a költő? _____
c) Sorold föl, milyen szavakat használ a költő a táj leírására! _____

2. Mit jelentenek az alábbi szavak? Ha kell, nézz utána a *Magyar értelmező kéziszótárban!*

gulya: _____

delelés: _____

kurjantás: _____

vályú: _____

3. Képzeljétek el, hogy megtaláltátok a Kincses szigetet, a világ leggazdagabb helyét. A fővárosban vagytok, az uralkodói palota előtt. Innen kell részletes helyszínbemutatót (leírást) adnotok. Írjátok le a füzetbe! Olvassátok fel az osztálynak! Beszéljétek meg, melyik volt a legjobb leírás, indokoljátok a véleményeteket!

4. Készíts ötmondatos leírást a kép alapján! Fogalmazásodban haladj a közeli-től a távolabbi felé!

5. Mi a leírás célja?

a) az irodalmi művekben: _____

b) a mindennapi életben: _____

6. Mutasd be padtársadnak a szobádat szóban! Fogalmazz úgy, hogy el tudja képzelni hol laksz!

57. Szövegtípusok – A jellemzés gyakorlása

1. a) Készítsetek közösen szóban jellemzést a képen látható fiatalemberről!

b) Írjátok le a kulcsszavakat! _____

2. Mutasd be kedvenc sportolód vagy regényhősöd külső és belső tulajdonságait írásban!

3. Gyűjtsetek olyan kifejezéseket, szólásokat és szóláshasonlatokat, amelyekkel belső emberi tulajdonságokat lehet kitűnően jellemezni! Nézzétek meg, találtok-e köztük ellentétes jelentésűeket!

TULAJDONSÁG	KIFEJEZÉS	SZÓLÁS	SZÓLÁS AZ ELLENTÉTÉRŐL
okos	éles esze van	nem megy szomszédba észért	okos, mint a tavalyi kos
beszédés	fel van vágva a nyelve	be nem áll a szája	
lusta			
ügyes			
erős			
félős			

4. Írj a füzetbe fogalmazást legkedvesebb családi fényképedről! Részletesen mutasd be a fényképen szereplő személyeket!

58. A levél jellemzői

1. Kit hogyan szólítanál meg? Írd le, milyen megszólítást használnál az alábbi helyzetekben!

Az anyukádnak írott képeslapon, amelyet a nyári táborból küldesz:

Az osztályfőnöködnek küldött karácsonyi üdvözlőlapon:

A túra szervezőjének írott levélben:

A barátodnak írt levélben:

2. Hová kerülnek a boríték megcímezésekor az adatok?

a) Töltsd ki a címezés kötelező formai elemeit (te írsz levelet valamelyik szülődnek)!

Feladó neve: _____

Feladó címe: _____

A címzett neve: _____

A település neve: _____

Utca és házszám: _____

Irányítószám: _____

b) Írd rá erre az üres borítékra – a megfelelő helyre – a fenti adatokat!

3. Soroljatok fel olyan helyzeteket, amelyekben még ma is postai levelet használunk (vagy legalábbis célszerű lenne használnunk)!

4. Beszéljétek meg, kinek milyen elköszönéseket írhatunk egy levélben, hová kerül a levélben a dátum, és miért fontos, hogy szerepeljen!

5. Az alábbi helyzetekben hogyan köszönsz el levélben? Több megoldást is írhatasz!

Igazgatónak írt hivatalos levél: _____

Levélben megfogalmazott kérés, kérelem ismeretlen ügyintézőnek: _____

A barátod szüleinek írt levél: _____

6. a) Egészítsd ki az alábbi szöveget!

Az évszámot mindig arab számmal írjuk, utána pontot teszünk, a hónap neve teljesen kiírható (pl. _____), vagy rövidíthető (pl. _____), illetőleg jelölhető római számmal is (pl. _____), arab számmal is (pl. _____). A napot mindig arab számmal írjuk (pl. _____), utána pontot teszünk.

b) Írd le a születési dátumodat minél többféleképpen a fenti szabályok figyelembe vételével!

7. Írj levelet barátodnak arról, hogy nyárra milyen programokat tervezel (akár vele együtt is)! A kulcsszavakat írd le ide, a levelet pedig a füzetedbe!

59. Összefoglalás – Szövegtípusok, fogalmazás

1. Alkossatok szerzői párokat: az egyikőtök írni fog, a másik rajzolni, ő illusztrálja társa művét. Közös alkotás is lehetséges. Írjatok egy általatok kitalált 20 soros mesét!
Értékeljétek a munkákat közösen, majd készíttetek saját osztálykönyvet a mesék összefűzésével! A legelső helyre az első díjas mese, a legsikerültebb írás kerüljön!

2. Idézzétek fel szóban közösen!
- a) Mit tanultatok az anyaggyűjtésről? (Használjátok a következő fogalmakat: tapasztalat, megfigyelés, emlékezés, elképzelés, olvasás, lexikonok, könyvek, internet, film, tévé, DVD.)
- b) Hogyan állítjátok össze a vázlatot, a felelettervet? (Használjátok a következő fogalmakat: kulcsszó, tételmondat, ágrajz.)

3. Készíttetek párokban folyamatábrát az anyaggyűjtés menetéről!

4. Készíts meghívót a születésnap bulidra egy A/4-es papír egyik felére! Legyen rajta az időpont, a helyszín és minden szükséges tudnivaló pontosan!

5. Írj tréfás használati utasítást a füzetedbe, akár az alábbi szövegből kiindulva!

A kisbaba működése – Kezelési útmutató

Ha követi e felbecsülhetetlenül hasznos KEZELÉSI ÚTMUTATÓ előírásait, Ön biztos lehet afelől, hogy KISBABÁ-ja hosszú éveken át a legkisebb üzemmóddal fog működni. Könyvünk a következő nélkülözhetetlen tárgykörökről közöl leírást: ALAP- ÉS SPECIÁLIS FUNKCIÓK, ÜZEMMÓDOK, PROGRAMVÁLASZTÁS, EXTRA TARTOZÉKOK, SZERVIZELÉS ÉS ÜZEMELTETÉS, MŰSZAKI JELLEMZŐK ÉS MÉG SOK-SOK EGYÉB A KISBABA MŰKÖDTETÉSÉHEZ...

(Martin Baxendale: A kisbaba működése – Kezelési útmutató – ismertető)

60. Ellenőrizd a tudásodat!

1. Beszéljétek meg az alábbi szövegtípusok főbb jellemzőit! Írjátok le a kulcsszavakat!

Elbeszélés: _____

Leírás: _____

Jellemzés: _____

Levél: _____

2. Válaszolj a kérdésekre írásban!

a) Milyen részekre tagoljuk a fogalmazást?

b) Mire szolgál a bevezetés?

3. Állítsd a mondatokat helyes sorrendbe számozással! Írd melléjük, a szöveg melyik részéhez tartoznak!

Ezért kapta ezt a nevet. _____

A kókuszrák a mindenevők körébe tartozik. _____

Éles rágóival a tenger által partra vetett kókuszdiót is képes fölbontani.

4. Jellemezd a *Pál utcai fiúk* egy általad kiválasztott szereplőjét 5 mondatban!

5. Beszéljétek meg, milyen fontos részei vannak egy levélnek! Mi a szerepük, miért nem hagyhatjuk el őket?

A levél részei: _____

6. Az alábbi képeslapszövegbe sok hiba csúszott. Először javítsd ki a helyesírási hibákat a tanult jelölésekkel! Utána írd le helyesen az egész szöveget! (Ügyelj a levél formájára is!)

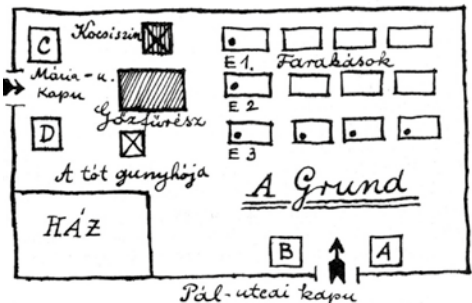

Szia, képzeld tegnap megjötünk a Balcsira minden szép itt. jókat uszunk már a víz is meleg, kár hogy nem játszhatunk együtt. Othon mesélek. Na, csá

7. Oldd meg az alábbi feladványt! A végeredményként kapott dátumot írd le minél többféleképpen!

év: 8000/4; hónap: 3 x 4; nap: 11+6

8. Az alábbi rajz *A Pál utcai fiúk* című regényben szerepel, a grundot ábrázolja a csata előtt. A kép alapján készíts egy pontos leírást a helyszínről!

1. Képzeljétek el, hogy világkörüli utazásotok során egy távoli szigeten élő bennszülött törzs „vendégszeretetét” vagytok kénytelenek élvezni, akiknek a nyelvét is nehezen értitek. Az egyetlen lehetőség a helyzet megoldására, hogy írtok egy segítségkérő levelet valakinek. Ebben elmeséltétek, hogyan kerültetek ide, mit akarnak tőletek a bennszülöttek, és legfőképpen, hogy mire van szükségetek a kiszabaduláshoz. E képzelt levelet természetesen bárkinek címezhetitek, lehet az valós vagy kitalált személy. Ügyeljétek, hogy írásotok megfeleljen a levélforma követelményeinek!

2. Írj egy rövid elbeszélést a füzettedbe az alábbi képről! (Szerepeljen benne az idő, hely, személyek megnevezése és cselekvés elbeszélése!)

3. Szövegértés
Olvasd el a regényrészletet, és válaszolj a kérdésekre!

Lázár Ervin: A fájós fogú oroszlán (részlet)

Amikor Bruckner Szigfrid, a kiérdemesült cirkuszi oroszlán először üvöltött föl, Vacskamati megjegyezte:

– Ijesztgetni akar bennünket.

A második ordításnál azonban már gyanakodni kezdett.

– Talán éhes – mondta.

– Lehetetlen – rázta a fejét Ló Szerafin, a kék paripa –, tegnap kapta meg a nyugdíját, és negyven kiló parizert vett magának.

– Világos, telezabálta magát – vélte Aromo, a fékezhetetlen agyvelejű nyúl. – Azért ordít, mert negyven kiló parizer nyomja belülről.

És ekkor megint fölhangzott a fájdalmas óú-aú-uó. Bruckner Szigfrid ordított. Keservesen.

– Mégiscsak meg kellene néznünk – mondta csendesesen Nagy Zoárd, a lépkedő fenyőfa.

– Úgy van – bólintott Mikkamakka –, megtekintjük.

Fölkerekedett az egész társaság. Elöl ment Mikkamakka és Vacskamati Mamintival, a kicsi zöld tündérrel. Utánuk Ló Szerafin, Nagy Zoárd és Aromo, legvégül pedig Szörnyeteg Lajos, a legjobb szívű behemót és Dömdödöm.

Bruckner Szigfrid egy tölgyfa alatt ült, mellette érintetlenül hevert a negyven kiló parizer.

– Mi az, talán meg akarsz vendégelni bennünket? – kérdezte Vacskamati.

– Itt van – mondta síri hangon Bruckner Szigfrid –, csak egyétek meg, faljátok föl, tömjétek magatokat... Mit se törődjétek velem, hogy a halotti toromra tartogattam.

– Mire? – érdeklődött Mikkamakka.

– A halotti toromra – mondta még síribb hangon Bruckner Szigfrid. – Én ugyanis meghalok. – Egy nagy könnycsepp jelent meg a szeme sarkában. – Vége a világ legszebb oroszlánjának. – Már sírt. – Vége a világ legrendesebb élőlényének. Csodabruckner Csodaszigfridnek. Csodanekem.

– Megcsodaőrültél? – kérdezte Mikkamakka. – Micsoda történt?

– Óú-áú-uó! – üvöltött Bruckner Szigfrid.

– Nagyon fáj? – kérdezte részvevően Aromo.

Bruckner Szigfrid rázta a fejét.

– Nem, egyáltalán nem fáj... Most – tette hozzá jelentőségteljesen. – Most még nem fáj. De majd... egy-két nap múlva... áú-óú-uó... én úgyis meghalok. Ide nézzetek!

Felhúzta az ínyét, és mindannyian látták, brrr, ó jaj, egy sötét foltocska a jobb felső szemfogán!

– Hát bizony, ez kilyukadt – mondta borzongva Mikkamakka.

a) Kik a mese szereplői? Sorold fel!

b) Ki a főszereplő? _____

c) A többiek mit gondolnak, miért kiabál Bruckner Szigfrid?

d) Miért ordít valójában? _____

e) Írd le a mese alapján Bruckner Szigfrid jellemzését 5 mondatban!

Kérj meg valakit, hogy gyakorlásként diktálja le neked az alábbi szövegeket! Ellenőriztétek együtt a munkádat! Használjátok a javítás egységes jelöléseit!

„Mint minden bolygón, a kis hercegen is voltak jó növények meg rossz növények; tehát voltak jó növényektől származó jó magvak meg rossz növényektől származó rossz magvak is. A magvak azonban láthatatlanok. A föld titkos mélyén alusznak, míg csak az egyiknek eszébe nem jut, hogy fölbredjen. Akkor nyújtózik egyet, és először csak egy elbűvölő, ártatlan kis hajtással kezd félnken a nap felé kapaszkodni. Ha rózsa vagy retek hajtása, hagyhatjuk, hadd nőjön kedvére. De ha rossz növényről van szó, mihelyt fölismertük, azonnal ki kell tépni. A kis herceg bolygóján pedig félelmetes magvak voltak: majomkenyérfa-magvak. A bolygó egész földjét megfertőzték.”

(Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg* – részlet)

„Az én koromban se apukám, se anyukám nem heverészett világos nappal a rekamién, nem ült a földön görbe háttal a magnó mellett, hanem ebéd után azonnal nekifogtak a leckének, aztán ahogy befejezték, szaladtak ki a szabadba, és szívták a jó levegőt. Énszerintem azért, mert se apukámnak, se anyukámnak nem volt magnója. Ha magnózom, Emil bácsi csak sóhajt, hogy pedig kiskoromban mennyire szerettem a zenét, anyukámnak meg az jut az eszébe, hogy az sincs rendjén, hogy nekem nincsenek barátaim. Mert nem hiszik el, hogy vannak, csak azok is otthon ülnek görbe háttal a rossz levegőben, és naphosszat bögetik a magnót. Esetleg heverésznek világos nappal a rekamién.”

(Janikovszky Éva: *Kire ütött ez a gyerek?* – részlet)

„Tom nem állt éppen mintagyerek hírében. Jól ismerte a mintagyerekeket, és megfelelően utálta is őket. Két perc alatt vagy még hamarább, minden korábbi baját elfelejtette. Gondját egy új és nagyfokú érdekesség fújta el: egy újfajta füttyülésmód, amit csak az előbb tanult. Furcsa, madárszerű füttyező volt ez, folyamatos hang, amit úgy lehet előidézni, hogy az ember a nyelvét rövid időközökben a szájpadróláshoz érinti füttyülés közben. Tom némi szorgalommal és figyelemmel rájött a nyitjára, és tele szájjal, tele szívvel, füttyörészve ballagott végig az utcán. Úgy érezte magát, mint a csillagász, amikor új bolygót fedez föl.”

(Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai* – részlet)

Tartalom

1. Tanulni tanulni.....	4
I. KOMMUNIKÁCIÓ	
2. Az emberi kommunikáció fogalma, tényezői és eszközei.....	7
3. A nyelv szerepe a kommunikációban	9
4. A kommunikáció célja, kommunikáció nem nyelvi jelekkel.....	10
5. A kommunikáció kezdése, kapcsolattartás, befejezés.....	12
6. Bemutatkozás, telefonálás	14
7. Kérés, tudakozódás, megköszönés	16
8. Vázlatírás – Javasolt könyvtári óra.....	17
9. Szóbeli és írásbeli felelés.....	18
10. Összefoglalás – Kommunikáció	19
11. Ellenőrizd a tudásodat!	20
II. BESZÉDHANGOK ÉS BETŰK	
12. Hangok és beszédhangok.....	22
13. Beszédhangok és betűk	23
14. A magyar ábécé	24
15. Az írás története – Olvasmány	25
16. A magyar nyelv magánhangzói	26
17. A magyar nyelv mássalhangzói.....	27
18. Részösszefoglalás – A magyar nyelv hangrendszere.....	28
19. A magánhangzótörvények	29
20. A mássalhangzótörvények – Teljes hasonulás	30
21. A mássalhangzótörvények – Részleges hasonulás	31
22. A mássalhangzótörvények – Összeolvadás, rövidülés, kiesés, nyúlás	33
23. A szavak elválasztása.....	35
24. Gyakorolj!.....	36
25. Összefoglalás – Beszédhangok és betűk	37
26. Ellenőrizd a tudásodat!	39
III. A SZAVAK SZERKEZETE	
27. A nyelv építőegységei – a nyelvi szintek.....	40
28. A szavak felépítése	41
29. Toldalékok – A képzők és a jelek.....	42
30. Toldalékok – A ragok	44
31. Összefoglalás – A szavak szerkezete.....	45
32. Ellenőrizd a tudásodat!	47
IV. A MAGYAR HELYESÍRÁS ALAPELVEI	
33. A magyar helyesírásról.....	49
34. A kiejtés elve	50
35. A szóelemzés elve I.	52
36. A szóelemzés elve II.....	54
37. A hagyomány és az egyszerűsítés elve	56
38. Gyakorolj!.....	58
39. Összefoglalás – A magyar helyesírás alapelei	59
40. Ellenőrizd a tudásodat!	61
V. A SZAVAK JELENTÉSE	
41. A jelentés nyomában	63
42. Egyjelentésű és többjelentésű szavak.....	65
43. Azonos alakú szavak	67
44. Hasonló alakú szavak.....	68
45. Rokon értelmű szavak	69
46. Ellentétes jelentésű szavak	71
47. Hangutánzó és hangulatfestő szavak.....	72
48. A jelentésmező – Kiegészítő tananyag ...	73
49. Az állandósult szókapcsolatok.....	74
50. Összefoglalás – A szavak jelentése	75
51. Ellenőrizd a tudásodat!	77
VI. SZÖVEGTÍPUSOK, FOGALMAZÁS	
52. A szöveg címe és szerkezete, a vázlat	78
53. A fogalmazás tagolása	79
54. Egy szöveg megírása és javítása.....	81
55. Szövegtípusok – Az elbeszélés gyakorlása.....	83
56. Szövegtípusok – A leírás, helyszínbemutató gyakorlása.....	85
57. Szövegtípusok – A jellemzés gyakorlása	87
58. A levél jellemzői.....	88
59. Összefoglalás – Szövegtípusok, fogalmazás.....	90
60. Ellenőrizd a tudásodat!	91
Kiegészítő feladatok a szövegfajták, fogalmazás témakörben	93
Tollbamondás	95

A teljes munkafüzet az Okosportálon is megtekinthető.

[okosportál.hu](https://okosportal.hu)

Kattanj a tudásra!